

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**GEOPOLITICKÁ SITUACE ANGLIE JAKO
NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ČÁSTI BRITSKÝCH
OSTROVŮ**

Autor práce: Pavel Šulista
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Richard Říha
Katedra: Katedra společenských věd

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Richardovi Říhovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod.....	6
Cíl a metodika	7
1. Anglie ve středověku.....	8
1.1. Normanský zábor	8
2. Anglie do nástupu Tudorovců, za stoleté války a za války Růží.....	12
2.1. Magna Carta	14
2.2. Skotská válka.....	16
2.3. Stoletá válka	20
2.4. Válka Růží.....	23
3. Zlatý věk anglického království, vláda Tudorovců	25
3.1. Jindřich VII. (Henry VII)	25
3.2. Jindřich VIII. (Henry VIII).....	26
3.3. Marie I. (Mary I)	28
3.4. Alžběta I. (Elizabeth I)	28
4. Vláda Stuartovců a částečný úpadek britské monarchie.....	31
4.1. Jakub I. (James I).....	31
4.2. Karel I. (Charles I).....	33
5. Období republiky	35
6. Hanoverská dynastie a restaurace monarchie	38
7. Anglie v 19. století.....	43
7.1. Královna Viktorie (Victoria).....	43
7.2. Rozvoj	43
8. Anglie ve 20. století	46
8.1. První světová válka	46
8.2. Mezi válkami	48
8.3. Druhá světová válka	48

8.4. Druhá polovina 20. století	51
9. Komparace jednotlivých období.....	53
Závěr	55
Použité zdroje a bibliografie	57
ABSTRAKT.....	58
ABSTRACT.....	59

Úvod

Název této bakalářské práce je „Geopolitická situace Anglie jako nejvýznamnější části britských ostrovů“.

Anglie byla a stále je mocnost, která hrála a hraje významnou roli v evropských a světových dějinách. Události na britských ostrovech ovlivňovaly do menší či větší míry život obyvatel starého kontinentu a zbytku světa. Nejinak tomu je i v současnosti.

Historii Anglie jsem začal mapovat chronologicky v období středověku, konkrétně datem jmenování Viléma Normanského anglickým králem. Druhou část jsem se věnoval Anglii za stoleté války a za války Růží, tedy období válek do nástupu Tudorovců na trůn. Další část jsem věnoval vládě Tudorovců. Poté jsem svou pozornost přesunul největším sokům Tudorovců, rodu Stuartovců a jejich vládě. Dále jsem se věnoval období republiky, období Hannoverské dynastie a restaurace monarchie. V předposlední části jsem se přesunul do Anglie 19. století a sledování jsem ukončil v moderní Anglii 20. století.

Stěžejní literaturou pro mou bakalářskou práci byl Jaroslav Peprník a jeho kniha *Ilustrované reálie Británie a USA*. Dále Kenneth O'Morgan s knihou *Dějiny Británie* a v neposlední řadě i anglická kniha *An Illustrated History of Britain*, kterou sepsal anglický spisovatel David McDowall.

Historický vývoj Anglie je velmi zajímavý. Anglie se díky své poloze mohla vyvíjet víceméně samostatně a nezávisle a i přesto dokázala ovlivňovat události ve zbytku tehdejšího světa. Anglická historie je psaná nesčetnými bitvami, intrikami a léčkami. V určitých obdobích se dějiny stávají značně nepřehlednými a bylo zajímavé rozplétat toto klubko na první pohled chaotických historických událostí. S postupem času se ale historie stávala čím dál tím jasnější a jasnější.

Poukazuji na významné i temné stránky anglické historie. Jednotlivá období jsem komparoval jak z hlediska hospodářského, tak politického. Komparace vychází z mého vlastního studia a z práce s literaturou. Na závěr se snažím přednést možný další vývoj a směřování Anglie v následujících letech a desetiletích.

Cíl a metodika

Bakalářská práce má za cíl odpovědět, proč byla Anglie světovou velmocí číslo jedna a proč o své postavení přišla. Dále má zanalyzovat, jaké politické a hospodářské vlivy na Anglii působily a jaké následky Anglii přinesly. Úkolem bakalářské práce je určit možný další budoucí vývoj v nejbližší budoucnosti.

Dalším úkolem je na pozadí historických událostí určit období pro Anglii významná z hospodářského a politického hlediska a zdůvodnit případný úpadek v jiných obdobích.

Těchto cílů bude dosaženo na základě práce s literaturou a bude jich dosaženo pomocí komparativní metody jednotlivých období

1. Anglie ve středověku

1.1. Normanský zábor

„Roku 1066 byl anglický král Harold II. v bitvě u Hastings zabit Vilémem, normanským vévodou, který založil anglickou královskou dynastii.“¹

Kalendář právě ukazoval Boží hod léta Páně 1066, když byl ve Westminsterském opatství králem Anglie prohlášen vévoda Vilém z Normandie, známý především jako Vilém I. Dobyvatel (William the Conqueror). Ten totiž 14. října téhož roku v bitvě u Hastings porazil anglosaské vojsko vedené Haroldem Godwinsonem a následkem toho měl cestu k anglické koruně volnou. Toho plně využil.

Trvalo přinejmenším dalších pět let, než si mohl být Vilém aspoň trochu jistý, že zemi zcela dobyl. Po jeho jmenování se totiž zvedla vlna odporu a rebelií, které vedli zejména angličtí šlechtici, jejichž majetky Vilém přidělil svým šlechticům. Dalo by se říci, že v období mezi lety 1067 – 1070 docházelo k povstáním proti Vilémově vládě každoročně. Největší problémy novému králi dělal Kent, jihozápad Anglie, mokřiny Fenlandu a sever Anglie.

Normané v prvních letech museli žít v nové zemi jako okupační armáda. Je dokázáno, že bydleli, jedli i spali v bojovém seskupení, protože si nikdy nemohli být jisti, zda nebudou přepadeni. Začali proto stavět opevněné hrady, které sloužily jako opěrné body, z nichž několik mužů dokázalo ovládat poddané obyvatelstvo. Je nutné podotknout, že uchytit se v Anglii byl zpočátku těžký úkol. Uprostřed nepřátelského obyvatelstva čítajícího 1,5 milionu žilo ne více než deset tisíc Normanů.

Bylo by ale mylné domnívat se, že všichni Angličané Normanům vzdorovali. Bezpochyby bychom našli mnoho místních obyvatel, kteří s nimi začali spolupracovat. Právě díky těmto lidem se Normané dokázali v Anglii uchytit a díky nim mohli úspěšně převzít tak mnoho anglosaských institucí.

Angličané si museli začít zvykat i na novou vládnoucí třídu, novou kulturu a nový jazyk. Je potřeba říci, že tak katastrofální důsledky pro poraženou stranu snad žádné jiné dosavadní dobytí v evropských dějinách nemělo.²

¹ BATEMAN, G., et al. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Přel. M. Bušková: Columbus, spol. s. r. o., 1999. 237 s. ISBN 80-901727-6-8.

² O'MORGAN, K.. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 99 s. ISBN 80-7106-347-9.

Pokud jde o můj názor, myslím si, že jsem své putování anglickou historií začal paradoxně v nejtemnější stránce anglických dějin. Co může být horšího, než když cizí vojevůdce porazí v bitvě nástupce trůnu. Následně trůn obsadí, nechá se jmenovat anglickým králem a kousek po kousku si ukrajuje zemi pro sebe. S tím vším přichází nová kultura a musíte si zvykat. Nemáte na výběr. Myslím, že není moc horších věcí, než přijít o vlastní zemi a přihlížet tomu, jak se národ hroutí pod novými zvyky, které nový národ zavádí. Toto datum se řadí mezi jedno z nejvýznamnějších dat anglické historie. Bylo to poprvé a naposledy, co nepřítel vstoupil na anglickou půdu.

Mluvíme zde o Normanech, ale myslím si, že by bylo ještě třeba vysvětlit, kdo vlastně oni Normané byli a odkud přišli.

Normané nebyli nikdo jiní, než Seveřané, tedy Vikingové. Angličané jim za vlády krále Alfreda kladli značný odpor, který je přiměl k tomu, aby obrátili svou pozornost na severní Francii. Tam se jim začalo říkat Normané. Normanům nakonec bylo dovoleno usadit se v severozápadní Francii, které se od té doby začalo říkat Normandie a brzy převzali i místní francouzský jazyk. Stali se zapálenými staviteli katedrál, ale zároveň si uchovali i svého válečného ducha, kterého mohli využít právě roku 1066 při vpádu do Anglie.³

Pojďme se nyní konkrétně podívat na to, jaké faktické důsledky měl normanský zábor pro anglické obyvatelstvo, protože jediné tak můžeme dobře pochopit, co se vlastně v oné době stalo.

V roce 1086 (tedy dvacet let po jmenování Viléma anglickým králem), zůstali v Anglii pouze dva páni, kteří měli nějaký význam. Ostatních asi 4000 pánů takové štěstí nemělo. Ti o svou půdu přišli a jejich místo obsadilo ne víc než 200 baronů.⁴ Tuto malou skupinku nových vlastníků půdy tvořili Bretonci, muži z Flander a Lotrinska, ale většina z nich byla Normanů.⁵

První pevnost, kterou Vilém po svém jmenování postavil, byl londýnský Tower (jednalo se pouze o jeho centrální věž). Do roku 1066 byl Winchester hlavním městem Anglie. Winchester byl totiž sídlem wessexské dynastie (král Alfred atd.). Další důležitou skutečností normanského záboru byl jazyk. V prvních letech záboru

³ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 237 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁴ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 23 s. ISBN 0-582-74914-X.

⁵ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 99 s. ISBN 80-7106-347-9.

to vypadalo, že anglický jazyk vymizí a nadále ho bude používat pouze prostý, chudý a obyčejný lid. Situace se nápadně podobala osudu českého jazyka po bitvě na Bílé hoře, kdy náš jazyk začala vytlačovat němčina a čeština se stala jazykem „podřadnějším“.

Anglický jazyk se stejně jako čeština dokázal zotavit, ale vstoupilo do něj mnoho normansko – francouzských slov. Např. *government* – vláda, *county* – hrabství, *nation* – národ, *prince* – princ, názvy „jemnějších“ řemesel, jako *carpenter* – tesař, *butcher* – řezník, *painter* – malíř, *tailor* – krejčí, oproti „nižším“ řemeslům, jako *smith* – kovář, *baker* – pekař, *weaver* – tkadlec, *shoemaker* – obuvník, *miller* – mlynář. Podobně můžeme srovnat jednoduché slovo *stool* – stolička oproti *chair* – židle. Jména domácích hospodářských zvířat, které Angličané pěstovali, zůstala anglická, ale jména masa – protože je jedly horní normanské vrstvy – byla nahrazena slovy francouzskými: Jako příklad lze uvést *pig* – vepř, *cow* – kráva, *calf* – tele, *sheep* – ovce oproti *pork* – vepřové, *beef* – hovězí, *veal* – telecí nebo *mutton* – skopové.⁶

Vilém se také začal soustředit na zorganizování svého nového království a to hlavně na feudální systém. Slovo „feudalismus“ pochází z francouzského slova *feu*, které Normané běžně používali pro fakt, že pozemky vlastnilo obyvatelstvo, ale platilo z nich clo nebo obyvatelé sloužili pánovi. Základní kámen feudalismu tedy spočíval v držení půdy a hlavním účelem byly ekonomické důvody. Ústřední myšlenkou byl fakt, že všechnu půdu vlastní král. Ta ovšem byla držena někým jiným – v tomto případě vazaly. Abychom toto shrnuli, můžeme říci, že v Anglii platily dva základní principy feudalismu a to, že každý muž měl svého pána a každý pán měl svou půdu.

Šlechtici také odevzdávali králi část vyprodukovaných komodit, které na svých pozemcích vypěstovali. Vyšší šlechtici dávali část svých pozemků nižším šlechticům, rytířům a ostatním „svobodným mužům.“ Někteří z nich platili za půdu vojenskou službou, někteří platili daně. Šlechtici také nechali na své půdě pracovat nevolníky, kteří se měli o něco málo lépe, než otroci.⁷

Probrali jsme tedy jazyk a vlastnictví anglické půdy v období zaboru. Další zásadní změny čekaly Anglii na poli demografickém, ale i na poli politiky, umění,

⁶ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 238 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

⁷ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 24 s. ISBN 0-582-74914-X.

hudby, vzdělání. Zkrátka ve všech oborech nebo částech života anglického obyvatelstva.

Pokud se budeme bavit o demografickém vlivu normanského záboru na anglické obyvatelstvo, můžeme konstatovat, že roku 1066 mělo ve Winchesteru neanglická jména méně než třicet procent vlastníků půdy. Do roku 1207 vzrost jejich poměr na více než osmdesát procent. Většina jmen byla francouzských jako například Vilém nebo Robert.

Anglie si také musela začít zvykat na provázanost své politiky s politikou francouzskou. Normanská šlechta měla totiž své statky i na pevnině. Anglie a Normandie se staly jedním politickým uskupením. Od té chvíle až do roku 1204 se dějiny obou zemí proplétaly. Normanský zábor jinými slovy zahájil období, v jehož průběhu lze Anglii, stejně jako Jeruzalémské království, docela dobře považovat za součást francouzského zámorí. Normandie byla totiž knížectví, kterému vládl vévoda a které bylo vázáno vazalským slibem k francouzskému králi. Spojení s Francií ovšem zasáhlo anglické obyvatelstvo hlouběji. Normané byli vlastně Francouzi, a tudíž do Anglie přinesli mimo již zmiňovaného jazyka i francouzskou kulturu.

Francie byla před světem v předstihu na poli hudby, literatury, architektury a francouzština se stala mezinárodním jazykem. Vzdělání Angličané tedy mluvili třemi jazyky: mateřským jazykem jim byla angličtina, do jisté míry dokázali ovládat latinský jazyk a plynně mluvili francouzsky. Francouzština se totiž stala praktickým jazykem práva, správy majetku, ale i řečí písní, poezie, chansonů a románů.⁸

⁸ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 101 s. ISBN 80-7106-347-9.

2. Anglie do nástupu Tudorovců, za stoleté války a za války Růží

Řeč byla o tom, že francouzská a anglická kultura nyní byla provázaná. Pojdme se podívat, jak se Angličanům tedy vlastně žilo a to hlavně v oblasti vzdělání. Vzdělání uvádím právě proto, že bylo zmiňováno, jaký náskok měla Francie před zbytkem světa. V průběhu 12. a 13. století začalo docházet k rozvoji písemného zachování záznamů, což znamenalo, že paměti se již nemusely předávat z generace na generaci ústní podobou, ale mohly se začít uchovávat v psané formě. Takovýto rozvoj mentality, který počítá se znalostí písma je úzce spjat s kulturním hnutím, kterému se běžně začalo říkat renesance 12. století. Zdroje tohoto nového učení se v prvních desetiletích nacházely hlavně v cizině. Těmito zdroji byly hlavně katedrály a města v Itálii a Francii. Na konci 12. století už ale můžeme najít i několik škol vyššího učení v samotné Anglii a ve dvacátých letech 13. století byly založeny dvě nejznámější anglické univerzity. Nejprve byla založena ta v Oxfordu a následně univerzita v Cambridge.⁹

Angličané tedy žili pod francouzskou nadvládou až do již zmiňovaného roku 1204. Osobně si myslím, že normanský zábor nepřinesl jen negativa (i když jich bylo podstatně více), ale i pozitiva. Mám na mysli právě onen rozvoj gramotnosti obyvatelstva. Francouzská kultura byla bezesporu vyspělejší, než ta anglická a tak je podle mě zákonité, že dokázala anglickou kulturu kladně ovlivňovat. Angličané se díky tomu stali vzdělanějšími a moderními lidmi rozumějícími literatuře, hudbě a zájmem o umění či vzdělání. Samozřejmě musím mluvit pouze o vrstvách, které si toto mohli dovolit. Faktem zůstává, že chudé obyvatelstvo na tom bylo stále stejně, možná o něco málo lépe, protože i je musela s postupem času francouzská kultura více, či méně zasáhnout.

Po smrti Viléma Dobyvatele, který vládl Anglii mezi lety 1066 – 1087 dosedl na anglický trůn jeho syn zvaný Vilém II. Ryšavý (William Rufus). Toto přízvisko získal díky svým rudým vlasům a do ruda zbarvené tváři. Normanským vévodou se tedy stal Robert.¹⁰ Vilém II. Ryšavý děsil dvůr svou okázalou výstředností, veselím i novými

⁹ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 104 s. ISBN 80-7106-347-9.

¹⁰ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 25 s. ISBN 0-582-74914-X.

zvyklostmi. Například nosil dlouhé vlasy, což bylo na tehdejší dobu nezvyklé. Dlouhé vlasy znamenaly zženštilost a prostopášnost.¹¹

Vilém II. Ryšavý byl nešťastně zabit při lovu roku 1100. Nebyl ženatý a neměl ani žádné potomky. Vyvstal tedy problém, kdo se stane nástupcem trůnu. Tou dobou se Robert vracel ze své výpravy ze Svaté země a tak musel jeho mladší bratr Jindřich rychle jednat. Byl si vědom, že kdyby něco nepodnikl, anglickým králem by se nestal on, ale právě Robert. Jindřich se tedy vydal do Winchesteru, kde se zmocnil královské pokladnice a nechal se korunovat anglickým králem.¹² To Roberta pochopitelně rozlítlo a tak začal plánovat invazi do Anglie. Okruh Rufusova dvora však zachoval věrnost i Jindřichovi a stejně se zachovala i církev. Obě strany se stáhly a vyjednávaly. Nakonec se dohodly, že si Jindřich Anglii ponechá a Robertovi bude vyplácet důchod dvou tisíc liber ročně jako odškodné.¹³ Jindřich I. (Henry I) se tak stal novým anglickým králem.

Po Jindřichově smrti v roce 1135 se králem Anglie stal Štěpán III. z Blois (Stephen III Blois), který se trůnu taktéž zmocnil díky tomu, že si zajistil podporu Londýňanů. Poté se rozjel do Winchesteru, kde byl biskupem jeho bratr Jindřich z Blois. Ten mu pomohl domoci se státního pokladu. S touto pomocí už Štěpánovi zbývalo přesvědčit jen canterburského biskupa, aby ho pomazal. Nato dne 22. prosince 1135 byl Štěpán ve Westminsteru pomazán na krále.¹⁴

Příklad králů Viléma II. Ryšavého, Jindřicha I. a Štěpána III. z Blois jsem uvedl z toho důvodu, že je na něm krásně vidět, jaké různé faktory hýbaly historickými pákami. Mám na mysli nejen intriky, ale i pohotovost, s jakou museli zájemci o trůn jednat a také fakt, že si museli zajistit i podporu nejbližších osob (pokud to bylo nutné), jak už to bylo v případě Štěpána z Blois a jeho bratra Jindřicha, který mu ke koruně evidentně svým počínáním dopomohl.

¹¹ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 108 s. ISBN 80-7106-347-9.

¹² Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 25 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹³ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 109 s. ISBN 80-7106-347-9.

¹⁴ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 114 s. ISBN 80-7106-347-9.

2.1. Magna Carta

„Královskou moc roku 1215 dále omezila Magna Carta – listina svobod, jež vedla k vytvoření Velké rady, později známé jako parlament.“¹⁵

Abychom mohli pochopit pozadí vzniku Magny Carty, musíme se v historii vrátit o kousek zpět. Konkrétně do konce 12. století.

Synové krále Jindřicha II. (Henry II) vládly Anglii koncem 12. století. Prvním synem byl Richard I. přezdívaný Lví srdce (Richard I the Lionheart). Králi Richardovi na Anglii záleželo jen velmi pramálo. Téměř celou dobu své desetileté vlády bojoval buď proti muslimům ve Svaté zemi, nebo proti Francouzům ve Francii, kde byl také zabit.

Po jeho smrti nastoupil na anglický trůn Richardův bratr Jan zvaný Bezzemek (John of England). Ten nebyl tak oblíbený jako Richard a to hlavně z jednoho důvodu. Od svých poddaných, baronů a církve požadoval velké množství peněz, které potřeboval na obranu dobytých území ve Francii.¹⁶

Poté přišel rok 1204. Byl to rok, ve kterém se Jan stal ještě více nepopulárním a to hlavně mezi šlechtou. Toho roku totiž francouzský král napadl Normandii a zvítězil. Jan Normandii ztratil, čímž šlechta přišla půdu, kterou ve Francii do té doby vlastnila.¹⁷

Šlechta se po ztrátě svých francouzských držav začala více zajímat o domácí anglické záležitosti. Baroni ve Velké radě se brzy dostali do sporu s králem.¹⁸

V roce 1215 dospívali vůdcové anglických baronů nejistě k základnímu principu. Všichni se shodli na tom, že vláda musí znamenat něco víc, než absolutní, autokratické panování kohokoli. Věděli, že dokonce i král se bude muset podřídit právu a obyčejům. Tato idea sjednotila a posílila baronskou opozici a z Carty, kterou nyní baroni požadovali, ustavila dokument nepomíjejícího významu. A tak 12. června roku

¹⁵ BATEMAN, G., et al. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Přel. M. Bušková: Columbus, spol. s. r. o., 1999. 237 s. ISBN 80-901727-6-8.

¹⁶ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 239 s. ISBN 80-7182-182-9.

¹⁷ McDOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 28 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹⁸ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 239 s. ISBN 80-7182-182-9.

1215 byla Carta rychle a za naprostého ticha podepsána. Toto datum se stalo jedním z nejslavnějších v anglické historii.¹⁹

Tato nová dohoda vešla tedy ve známost jako Magna Carta a stala se symbolem politické svobody. Král v ní totiž zaručoval občanům ochranu a právo na spravedlivý soud řídicí se přesně podle zákona. O několik set let později byla Magna Carta využívána parlamentem k ochraně před silným panovníkem.²⁰

Magna Carta svou formou připomínala právní smlouvu a byla složena z jedenašedesáti odstavců. Každý odstavec pojednával buď o podrobnostech feudální správy a obyčejů, nebo o opatřeních, která měla zajistit dodržování slibů v listině obsažených. Zcela v ní chybí prohlášení o principech demokratické vlády nebo o lidských právech. Nebyla to deklarace ústavních zásad, ale pouze praktický dokument, který měl odstranit nešvary feudálního systému. Z královy strany znamenala Carta slib spravedlivé vlády do budoucna, ale podmínky tohoto slibu se omezily na zachování zažitých privilegií a zájmu baronů. Na druhé straně ale byli baroni do určité míry nuceni starat se o své leníky. Celou Cartou prostupuje myšlenka, že existuje právo, jemuž podléhá i samotný král a které si nesmí ani on dovolit porušit. Bylo to vlastně potvrzení nejvyššího zákona zapsané ve všeobecné listině. Tento fakt samotný ospravedlňuje vážnost, s jakou je Magna Carta chovaná.²¹

Magna Carta se tedy považuje za počátek anglické demokracie. Listina většinou chránila výsady šlechty. Teprve v pozdějších dobách nabyl na důležitosti 39. článek pojednávající o právech svobodných občanů. Velká rada složená z baronů se postupně transformovala v parlament a svobodní občané získali možnost (i když malou) podílet se na vládě.²²

¹⁹ CHURCHILL, W. *Zrození Británie*. Přel. R. Edererová. 1.vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 186 - 187 s. ISBN 80-202-0641-8.

²⁰ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 28 s. ISBN 0-582-74914-X.

²¹ CHURCHILL, W. *Zrození Británie*. Přel. R. Edererová. 1.vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 188 - 189 s. ISBN 80-202-0641-8.

²² PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 239 s. ISBN 80- 7182 - 182 - 9.

2.2. Skotská válka

„Svatý Ondřej nechť je vůdcem Skotů, svých krajanů.“²³

Smrt krále Jindřicha III. (Henry III) vynesla ve třiatřiceti letech na trůn jeho syna Eduarda I. (Edward I). Eduard byl zkušený státník a vojevůdce, který svého otce v tomto směru hravě zastínil. Umění války se naučil tím, že okusil hořkost porážky. Eduard I. měl šlachovité a svalnaté paže, které byly pažemi válečníka. Pro jeho dlouhé nohy, které mu umožňovaly sedět pevně v sedle, si získal přívlastek „Dlouhán“. Miloval válku a turnaje. Liboval si také v sokolnictví a v lovu.²⁴

Se začátkem 14. století můžeme definovat anglický nacionalismus. Plantagenetové společně s teologií a propagandou dokázali obalit zmiňovaný anglický nacionalismus sebevědomou doktrínou. Angličané se totiž podle ní považovali za oblíbence Boha a tudíž i vyvoleným národem, který si zasluhoval zvláštní pozornost. Charakteristickým rysem tohoto nacionalismu byl sklon k šovinismu a nenávisti vůči cizincům, kteří podle nich žili z bohatství a anglického dobrého bydla. Války, které začal vést Eduard I. zahájily fázi promyšleného, systematického a usilovného budování státu. Plantagenetové se jako vůbec první pokusili o pevnou a nezpochybnitelnou vládu nad britskými ostrovy.²⁵

Eduardovi I. se roku 1292 podařilo dobýt Wales. Správu nad nově dobytým územím upravil královský dekret Statute of Rhuddlan z roku 1284. Rozbroje a menší válečné konflikty trvaly ještě asi dalších deset let, než byl i keltský západ ostrova koncem 13. století trvale připojen k Anglii.

Koruna si tak rozšířila své dosavadní državy a vytvořila knížectví. Toto knížectví bylo roku 1301 dáno v léno nejstaršímu královu synovi Eduardovi, který se tímto počinem stal prvním princem z Walesu, který byl rodem Angličan.²⁶

Když Eduard I. dobyl Wales, byl stejně pevně rozhodnut získat nadvládu i nad Skotskem. Jeho plán byl neobyčejně odvážný, protože situace ve Skotsku byla úplně

²³ WORMALDOVÁ, J. *Dějiny Skotska*. Přel. M. Šerá. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 64 s. ISBN 978-80-7106-875-4.

²⁴ CHURCHILL, W. *Zrození Británie*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 208 s. ISBN 80-202-0641-8.

²⁵ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 70 s. ISBN 80-7106-305-3.

²⁶ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 155 s. ISBN 80-7106-347-9.

jiná, než ve Walesu. Skotsko mělo na rozdíl od Walesu svého monarchu z rodu Canmoreů, ale hlavně Skoti, především ti ze vzdálenější Vysočiny, svou nezávislost ctíli a zakládali si na ní.²⁷

Eduard I. Skotsko formálně zdědil a nyní chtěl formální držení této země přeměnit ve skutečnou vládu na tomto území. Snažil se přinutit skotského krále, aby se stal služebníkem Anglie. To se mu nakrátko podařilo, když v roce 1296 porazil Jana Balliola a tím ho donutil, aby uznal suverenitu Anglie. V této době se zdálo, že se Eduardovi opravdu podařilo sjednotit všechny části ostrova pod jednu korunu. Jeho úspěch však dlouho netrval a v následujících letech Eduard poznal, že důsledky anglického útoku na sever od řeky Tweed měly pro Angličany ty nejhorší důsledky.²⁸

Když se tedy Eduard I. fakticky zmocnil vlády nad Skotskem, rozpoutal v zemi teror. Dokonce se mu prý podařilo uloupit posvátný Kámen osudu, který sloužil ke korunovaci skotských králů. Anglické vojsko provedlo několik krvavých masakrů na významných skotských osobnostech. Oběťmi se stali hrabata, baroni, náčelníci klanů, biskupové a také mnoho rytířů. Po těchto masakrech byli přinuceni podepsat tzv. Hadrářskou listinu, která znamenala bezpodmínečnou kapitulaci Skotska a uznání anglické svrchovanosti. Situace ve Skotsku se na chvíli urovnala, ale klid netrval dlouho.

S anglickým terorem se nehodlal smířit jeden z nižších skotských šlechticů, William Wallace. Důvod Wallaceovy revolty byl náhodný konflikt s anglickými vojáky. Wallace byl po konfliktu pronásledován. Během tohoto pronásledování mu byla zabita žena. To Wallace rozlítilo a plánoval pomstu. S malou skupinkou vzbouřenců obsadil Lanark, kde zabil zdejšího šerifa. Tím de facto vyhlásil válku anglickým okupantům a nepřátelům. K Wallaceovi se začali přidávat desítky a stovky statečných mužů z celého Skotska odhodlaných bránit svůj národ proti anglické koruně. Celé povstání mělo jediný smysl – vyhnat nepřitele ze Skotska. Skotská hrdost a odvaha v boji brzy začala nést své ovoce. Zpět do skotských rukou padal jeden hrad za druhým, až se přiblížilo datum 11. září 1297. Byl to den, kdy byla anglická armáda doslova rozprášena

²⁷ O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1999. 167 s. ISBN 80-7106-347-9.

²⁸ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 71 s. ISBN 80-7106-305-3.

skotskými vlastenci v bitvě u Stirlingského mostu. Po tomto velkolepém vítězství byl Wallaceovi udělen titul „strážce království“.

V následujícím roce přišlo vystřízlivění. Wallace utrpěl těžkou porážku u Falkirku. Horalé, kteří přežili, se museli schovávat v lesích a nepřístupných horách, zatímco Wallace opustil Skotsko, aby na kontinentě sehnal vojenskou pomoc. Když se svými prosbami neuspěl u francouzského krále Filipa IV., rozjel se za papežem. Dostalo se mu však stejné odpovědi. Roku 1305 se vrátil zpět do Skotska s jasným záměrem bojovat dál a pokračovat v povstání. Místo toho ho ale čekala zrada a smrt. Wallaceův přítel a spolubojovník John Stewart z Menteithu mezitím přeběhl k nepříteli, za což dostal funkci šerifa v Dumbartonu. John Williama se svými společníky vyhledal a následně vydal Angličanům, kteří ho převezli do Londýna.

V Londýně byl Wallace postaven před soud a obviněn z nejtěžších zločinů - velezrady, vzpoury, vraždy, zhárství a ve všech bodech byl také automaticky shledán vinným. Za každý „zločin“ ho Angličané odsoudili k zvláštnímu trestu. Na popraviště byl dovozen londýnskými ulicemi přivázán za koněm. Poté byl oběšen, ale dřív, než se stačil udusit, byl odříznut. V další fázi svého trestu byl natahován na skřípec, vykastrován, byl mu do břicha udělán otvor, kterým mu vytahovali vnitřnosti, až byl nakonec sřát a jeho tělo bylo rozčtvrceno. Jeho hlava byla pro výstrahu vystavena na London Bridge a ostatní části Angličané poslali jako výstrahu do Skotska.

Tento fakt měl ale naprosto jiný účinek, než Angličané očekávali. Po Wallaceově smrti se stal novým vůdcem Skotů Robert Bruce. Dne 25. března 1306 byl Robert Bruce ve Scone korunován skotským králem jako Robert I. a pokračoval v odhodlaném boji proti Angličanům. Skotům svým způsobem pomohla smrt krále Eduarda I. a nástup jeho syna Eduarda II. (Edward II) na anglický trůn. Eduard II. byl neschopný král a neschopný vojevůdce. Robert I. Bruce začal systematicky dobývat zpět území a do jeho rukou padal jeden hrad za druhým. Takto pokračoval do té doby, než v anglických rukou zbyla jedna jediná, ale klíčová pevnost – hrad Stirling. Nedaleko odsud došlo léta Páně 1314 ke slavné bitvě u Bannockburn, kde skotské méně početné oddíly rozdrtily početnější anglickou armádu a tím pádem bylo Skotsko opět svobodné.²⁹

Bitvou u Bannockburnu válka neskončila. Znamenala ale velký obrat

²⁹ HRDINA, J. *Skotsko – Země dávných tajemství*. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. 111-115 s. ISBN 978-80-7203-898-5.

a potvrdila, že vojenská iniciativa přešla na skotskou stranu. Robert přenesl konflikt na území Eduarda II. Skotské nájezdy pustošily sever Anglie. Hlavním Robertovým cílem bylo přinutit Angličany, aby byl uznán jako právoplatný král Skotska se všemi náležitými právy.³⁰

Skotsko bylo nezávislé a svobodné, ale i nadále muselo čelit vnějším tlakům. Král Robert byl exkomunikován a země uvržena do klatby, což znamenalo, že proti Skotsku může vést kdokoliv křížovou výpravu. Nic takového se ale nestalo a roku 1323 odvolal papež Jan XXII. edikt o Robertově exkomunikaci.³¹

Po bitvě u Bannockburnu musel Robert ještě čtrnáct let válčit, než dosáhl toho, oč usiloval. Mír z roku 1328 byl největším Robertovým úspěchem. On sám se ale z míru dlouho netěšil, protože hned následující rok zemřel. Mír ovšem také neměl dlouhého trvání, protože v roce 1332 vtrhl do Skotska Eduard Balliol podpořený anglickým králem Eduardem III. (Edward III), který označil mírový akt z roku 1328 za hanebný. Tento akt rozpoutal další a další potyčky. Eduard III. roku 1356 vyslal do Skotska poslední výpravu a Skoty porazil v bitvě u Neville's Cross. K dalšímu opětovnému úsilí o podrobení Skotska už ale nedošlo. Konflikt se začal omezovat pouze na pohraniční oblasti a velké výpravy byly stále vzácnější. Válka se vedla především mezi malými oddíly o pohraniční obce. Do roku 1409 zůstaly v anglickém držení ve Skotsku jen Roxburgh a Berwick.

Ačkoli se plantagenetovští králové snažili si Skotsko podrobit, úkol byl nad jejich síly. Anglii se od první bitvy u Dunbaru v roce 1296 až do vítězství u Neville's Cross o padesát let později nepodařilo proměnit válečné úspěchy v definitivní a rozhodující vítězství nad Skotskem. Armády zůstávaly v terénu a pevnosti obsadily anglické posádky, ale potvrdilo se, že pouze toto k úplnému ovládnutí nestačí. Vliv vojenských jednotek na Skoty byl tedy pouze omezený, ale náklady na jejich provozování byly pro plantagenetovský stát velmi zatěžující. Skotsko tedy nikdy nebylo zcela dobyt.³²

³⁰ WORMALDOVÁ, J. *Dějiny Skotska*. Přel. M. Šerá. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 67 s. ISBN 978-80-7106-875-4.

³¹ HRDINA, J. *Skotsko – Země dávných tajemství*. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. 115 s. ISBN 978-80-7203-898-5.

³² WORMALDOVÁ, J. *Dějiny Skotska*. Přel. M. Šerá. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 68 s. ISBN 978-80-7106-875-4.

2.3. Stoletá válka

„Územní spory s Francií vedly ke stoleté válce (1337 až 1453): anglická vojska byla nakonec vypuzena z celého francouzského území.“³³

Uplynulé dějiny Anglie jako součásti území s centrem ve Francii znamenaly pro anglické krále trvající závazky. Na francouzském trůně bylo znovuobnoveno nástupnictví a to potvrdilo anglickým vládcům držbu Gaskoňska, i když se čekalo, že za potvrzení tohoto nároku složí Anglie do rukou Kapetovců vazalský slib. Do válečného stavu s Francií se dostal Eduard I. v devadesátých letech 13. století a také Eduard II. v roce 1342.

Skutečný válečný plamen se rozhořel až v době, kdy smrt posledního potomka Huga Kapeta uvrhla Francii do velkých sporů o následnictví na trůnu. Se svým nárokem na prázdný francouzský trůn vystoupil i Eduard III. a tím začala válka, která trvala zhruba 120 let.³⁴

Prvních dvacet let konfliktu bylo pro Anglii velmi úspěšných – angličtí lučištníci porazili zastaralé francouzské rytíře v bitvě u Kresčaku, kde na straně francouzů bojoval i český král Jan Lucemburský.³⁵

Anglická armáda byla zpočátku úspěšnější díky tomu, že byla mnohem zkušenější a byla zocelená z bitev ve Walesu a Skotsku. Angličané sázeli na lehké brnění a pohyblivost. Největším postrachem anglického vojska byli lučištníci z Walesu. Tehdejší spisovatelé psali o mracích šípů, které dokázaly potemnit oblohu. Tito lučištníci výrazně pomohli ke zmiňované porážce francouzů v bitvě u Kresčaku v roce 1346 a také v bitvě u Poitiers, která byla svedena o deset let později.³⁶

³³ BATEMAN, G., et al. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Přel. M. Bušková: Columbus, spol. s. r. o., 1999. 237 s. ISBN 80-901727-6-8.

³⁴ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 71 s. ISBN 80-7106-305-3.

³⁵ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 240 s. ISBN 80-7182-182-9.

³⁶ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 44 s. ISBN 0-582-74914-X.

Roku 1348 vypukla epidemie moru, čímž válku dočasně zastavila. Nemoc, které se začalo říkat černá smrt, se šířila z východu. Morová rána se neomezila pouze na Anglii, kde zabila celou jednu třetinu z čtyřmiliónového obyvatelstva.³⁷

V srpnu roku 1348 se mor dostal do Calais, které bylo v té době okupované Angličany. O rychlé rozšíření nákazy se postaral obchod. Černá smrt přišla do Anglie patrně z Gaskoňska. Obsazení Gaskoňska se tak krutě vymstilo. Smrt se na ostrovy dostala na lodích, které se vracely z okupovaných oblastí. V roce 1350 a později se mor do Anglie dostával i severoanglickými přístavy. Hlavními přenašeči moru byly krysy a blechy, které se do Anglie dostaly i díky vojenským stykům s Calais.³⁸

Angličané s morem bojovali, jak se dalo. To nejhorší však mělo ještě přijít. Podle záznamů umíralo od června do září 1349 kolem 300 osob denně. Přicházely stále nové a prudší náporu moru. Královská rodina však zůstala morové ráně ušetřena až na dceru Eduarda III., kterou smrt zasáhla při cestě do Portugalska. Řada aspektů šíření moru nebyla dodnes objasněna. Nedokážeme vysvětlit, proč některá místa byla od moru ušetřena a některá naopak zcela zpustošena. Jediné vysvětlení je to, že zde mohly být blechy méně agresivní, či naopak více odolné obyvatelstvo.³⁹

Černá smrt si v Anglii vyžádala více obětí, než ve Skotsku, či Irsku a měla větší dopad na obyvatelstvo. I hospodářské důsledky moru byly značné. Ani velká vítězství Eduarda III. u Kresčaku, Sluysu a Calais nedokázala zastřít značný státní dluh již před vypuknutím černé smrti. Královská koruna byla už roku 1344 zastavena trevírskému arcibiskupu a král měl také značné dluhy u některých bankovních domů ve Florencii. Mor také velice uškodil exportu vlny a sukna, které Anglie vyvážela na kontinent – zejména do Německa a Flander.⁴⁰

Král Eduard III. byl tedy zadlužen, kam se podíval. Velkou finanční zátěž pro státní pokladnici znamenaly jak války, které vedl, tak i morová rána, která ostrov zasáhla. Zadlužená státní pokladnice vedla parlament k požadavku, aby každý muž starší 16 let platil daň. Daň byla přijata a lid platil. V roce 1381 ale došlo k selskému

³⁷ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 240 s. ISBN 80-7182-182-9.

³⁸ BERGDOLT, K. *Černá smrt v Evropě*. Přel. J. Hlavička. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 71-72 s. ISBN 80-7021-541-0.

³⁹ BERGDOLT, K. *Černá smrt v Evropě*. Přel. J. Hlavička. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 76 - 78 s. ISBN 80-7021-541-0.

⁴⁰ BERGDOLT, K. *Černá smrt v Evropě*. Přel. J. Hlavička. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 80 s. ISBN 80-7021-541-0.

povstání. Do tohoto povstání se zapojili především bohatší rolníci z Kentu a východní Anglie. Chudší rolnictvo ze severu a severozápadu se k povstání nepřipojilo.⁴¹

Rolníci pochodovali na Canterbury a následně na Londýn, aby protestovali proti daním, které na ně byly uvaleny. Mladý král Richard II. (Richard II) se sešel s vůdcem celého povstání Watem Tylerem a slíbil pomoc. Londýnský starosta ale Tylera zabil, čímž povstání prakticky skončilo, protože se zhroutilo.⁴²

Triumfální anglická vítězství v prvních letech války s Francií přiměla krále, aby se vzdal nároku na francouzský trůn. Mezi lety 1370 a 1415 se Francouzi vzpamatovali a Angličané nedokázali svou vojenskou převahu udržet. Anglická vláda pokračovala v náporu ještě několik let. Soustředila se zejména na Normandii, kam přicházeli angličtí osadníci, dokud celou situaci nezvrátila Johanka z Arku.⁴³

Orléans se v roce 1429 nacházel díky obléhání v nouzi. Několik tisíc Angličanů decimovalo město blokadou. Angličané vytrvale obléhali pevnost, jejíž posádka čítala čtyřnásobně vyšší počet, než bylo anglických obléhatelů. Tou dobou Johanka prohlásila, že povede vojsko. Před své spolubojovníky vyšla v prosté zbroji a stanula v čele oddílů. Svým jednáním strhla vojáky a dala jim naději. Vyzvala k okamžitému útoku proti obléhatelům a vedla je do boje, ve kterém byla sama zraněna šípem. Obležení bylo nakonec prolomeno a Orléans zachráněn. Angličané začali ustupovat. Od té doby se Johanka stala skutečnou hlavou a vůdkyní francouzské armády.⁴⁴

Johanka z Arku vyvolala ve Francouzech nový nacionalismus a Angličané byli definitivně z Francie vyhnáni. Johanka byla nakonec zrazena Angličanům a ti jí v pouhých devatenácti letech upálili jako čarodějnici.

V roce 1453 zůstalo v anglickém držení pouze město Calais, které Angličané udrželi až do roku 1558.⁴⁵

⁴¹ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 48 s. ISBN 0-582-74914-X.

⁴² PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 240 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁴³ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 74 s. ISBN 80-7106-305-3.

⁴⁴ CHURCHILL, W. *Zrození Británie*. Přel. R. Edererová. 1.vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 301 s. ISBN 80-202-0641-8.

⁴⁵ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 241 s. ISBN 80-7182-182-9.

2.4. Válka Růží

„*Válka Růží (1455 – 1485) představovala krvavé vnitřní boje o vládu nad zemí, které skončily, když na trůn nastoupil Jindřich VII. (1457-1509) a založil tudorovskou dynastii.*“⁴⁶

V roce 1455 byl Jindřich VI. (Henry VI) ještě nezletilý chlapec. Právě v tomto roce zahájily dva nejmocnější rody v Anglii občanskou válku o trůn a o zemi. Symbolem obou rodů byly růže. Rod Lancasterů užíval růži červenou, rod Yorků nosil ve svém erbu růži bílou.⁴⁷

Prvním místem, kde byla prolita krev v boji, se stalo St. Albans. Měření sil od té doby probíhalo téměř nepřetržitě. V zemi docházelo k povstáním a rozsáhlým střetům v parlamentu. Období mezi roky 1455 – 1459 bylo období nejistého příměří.⁴⁸

Opravdová válka začala až v roce 1460, kdy se yorští páni se svými spojenci, přívrženci a s podporou papežského legáta a Dolní sněmovny střetli s Lancastery a královským vojskem u Northamptonu. Královo vojsko se dalo na zoufalý útěk. Vítězové za králem přišli a stejně jako u St. Albans ho odvedli do Londýna. Poté došlo k pokusu o kompromis. Jindřich měl podle něj zůstat králem až do své smrti. York měl však vládnout za něj a po králově smrti nastoupit na trůn. Tato dohoda však opomněla skutečnost, že královna Markéta a její syn, princ waleský, žijí na svobodě na hradě Harlech ve Walesu. Královna s vojsky ze severu a severního Walesu vytáhla hájit nástupnické právo Jindřicha VI. a tak 30. prosince 1460 došlo k první významné bitvě celé války.⁴⁹

York opustil bezpečí hradu a jeho malé vojsko bylo za hradbami poraženo. Další bitva mezi Yorky a Lancastery se udála u Mortimer's Cross a byla krvavou událostí.⁵⁰

⁴⁶ BATEMAN, G., et al. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Přel. M. Bušková. Columbus, spol. s. r. o., 1999. 237 s. ISBN 80-901727-6-8.

⁴⁷ PEPRNÍK, J. *Ilustrované realie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 241 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁴⁸ CHURCHILL, W. *Zrození Británie*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 318 s. ISBN 80-202-0641-8.

⁴⁹ CHURCHILL, W. *Zrození Británie*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 318-319 s. ISBN 80-202-0641-8.

⁵⁰ NEILLANDS, R. *Války Růží*. Přel. J. Pečířková. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, 84 s. ISBN 80-206-0457-X

Po bitvách u Wakefieldu a Mortimer's Cross byla vítězství v bitvách mezi oběma rody vyrovnaná. Všechny družiny Yorků i Lancasterů se připravovaly na velkou bitvu, která spor o trůn rozhodne jednou provždy. Tato bitva se odehrála 17. února 1461 opět u St. Albans. Druhá bitva u St. Albans trvala téměř celý den a na konci se z vítězství radovali Lancasterové.⁵¹

Válka a střety o trůn trvaly ještě mnoho let a v konfliktu obou stran se objevilo mnoho jmen. Historie je zde velmi nepřehledná.

Válka Růží definitivně skončila, když Jindřich Tudor z rodu Lancasterů porazil v bitvě na Bosworthském poli v roce 1485 svého soka Richarda III. z rodu Yorků. Stal se králem Jindřichem VII. a oženil se s Alžbětou z Yorku, čímž oba znesvářené rody sjednotil.⁵²

Tudorovci se tedy z neznáma povznesli až na anglický trůn, čímž vystřídali své plantagenetovské předchůdce, kteří vládli Anglii a velké části Francie od roku 1137 až do roku 1485.⁵³

⁵¹ NEILLANDS, R. *Války Růží*. Přel. J. Pečirková. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, 86-88 s. ISBN 80-206-0457-X

⁵² PEPRNÍK, J. *Ilustrované realie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 241 s. ISBN 80-7182-182-9

⁵³ NEILLANDS, R. *Války Růží*. Přel. J. Pečirková. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, 186-187 s. ISBN 80-206-0457-X

3. Zlatý věk anglického království, vláda Tudorovců

V době, ve které začala vláda Tudorovců, byl středověk téměř u konce. Většina vesničanů se živila buď jako námezdní dělníci, nebo jako malí samostatní rolníci. Ve městech se začínala rozvíjet manufakturní výroba. Stará šlechta se téměř celá zničila během třicetileté občanské války. Byl vynalezen střelný prach, který učinil stará opevnění naprosto zbytečnými, a pouze nový král si mohl dovolit mít děla.

Všichni panovníci Tudorské dynastie používající opět růži jako svůj znak byli silní králové a královny. Hlavním orgánem jejich vlády byla Tajná královská rada. Zákony se dodržovaly pomocí neplacených smírčích soudců. Ti zůstali místní správou až do 19. století, ve kterém byly zřízeny městské a hrabské rady.⁵⁴

3.1. Jindřich VII. (Henry VII)

Po nástupu Tudorovců na trůn v roce 1485 se ukázalo, že stát a jeho monarchistická struktura přežily občanskou válku překvapivě dobře. Nová éra nepotřebovala nic víc, než uvést zavedený systém opět do provozu, což Jindřich VII. zvládl velmi dovedně a s jistou dávkou bezohlednosti.

První anglický král z rodu Tudorů potřeboval v první řadě potvrdit své nároky na trůn, zejména pokud šlo o problém financí. Jeho autorita do jisté míry záležela na tom, jak dokáže přežít, aniž by musel od svých poddaných vyžadovat daně. Musel si také zajistit svolení a respekt všech, kteří v království něco znamenali. Kolem roku 1500 už byla Anglie opět královstvím jednoho národa a Velšané do něho patřili prostřednictvím Jindřicha sedícího na trůně. Národ žil pod vládou silného krále dodržujícího zákony, které uplatňoval právní systém vyhlášený a uvedený do praxe královou vládou. Nesrovnalosti se Skotskem Jindřich urovnal tím, že skotskému králi provdal svou starší dceru. S Francií podepsal v roce 1492 mírovou smlouvu, díky které mu bylo vyplaceno odstupné za nároky, kterých se vzdal. S dynastií Fitzgeraldů z Kildare v Irsku se dohodl, že angloirská území bude spravovat podle práva a míru. V případě církve se král zachoval podle přání lidu a vládl pomocí církve, která se snažila mše organizovat

⁵⁴ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 242 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

nejtradičnějším možným způsobem. Nezapomněl také zachovávat srdečné vztahy se samotným papežem.⁵⁵

Jindřich VII. není tolik znám jako jeho následníci Jindřich VIII. (Henry VIII) nebo Alžběta I. (Elisabeth I), ale pro stabilizaci monarchie byl důležitější, než kdokoliv jiný z jeho následovníků. Měl stejné nápady a názory jako v té době rozmachující se obchodníci. Jindřich VII. věřil v to, že válka a s ní přicházející sláva je špatná pro obchod a zároveň dobře věděl, že obchodování je důležité pro stát.

Občanská válka v Anglii značně narušila pozici Anglie v oblasti obchodu. Bylo porušeno obchodování se severní Evropou a byl také redukován obchod s Itálií a Francií. Pouhý rok po svém vítězství v bitvě u Bosworthu učinil Jindřich VII. důležitou obchodní dohodu s Nizozemskem, která přispěla k rozvoji obchodu.

Vytvořil novou šlechtu a těmito novými lidmi se obklopil. Tito lidé byli před jeho nástupem na trůn naprosto neznámí, ale Jindřich jim dal šanci, aby se stali jeho státníky.

Když Jindřich VII. v roce 1509 zemřel, zanechal po sobě majetek v celkové hodnotě zhruba dvou milionů anglických liber. Jediná věc, na kterou Jindřich rád, a bohatě přispíval, byla stavba obchodních lodí. Mnohem dříve, než ostatní lidé pochopil, že šťastná budoucnost Anglie spočívá v mezinárodním obchodu. Uvědomil si, že Anglie nebude moci být v mezinárodním obchodu konkurenceschopná, dokud nebude mít vlastní flotilu obchodních lodí.⁵⁶

3.2. Jindřich VIII. (Henry VIII)

Když Jindřich VIII. v roce 1509 usedl na trůn, zdálo se, že má vše, po čem tehdejší muži mohli toužit. Byl vysoký a pohledný. Miloval lov a boj. Dostalo se mu kvalitního vzdělání a oplýval i hudebním talentem. Z celého srdce miloval svou manželku Kateřinu Aragonskou. Anglickým kancléřem jmenoval oddaného ministra Thomase Wolseye. Jindřich toužil po následníkovi a přál si syna. Rozhodl se prosadit svou vůli za každou cenu. Kateřina, která mu porodila dceru Marii, ho začala nudit

⁵⁵ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 106 s. ISBN 80-7106-305-3.

⁵⁶ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 67 s. ISBN 0-582-74914-X.

a Jindřich se tedy chtěl oženit s Annou Boleynovou, která na jeho dvoře byla dvorní dámou. Wolseymu se nepodařilo přesvědčit papeže, aby dal souhlas k rozvodu. Jindřich ho proto zbavil ministerského úřadu.⁵⁷

Královo přání rozvést se s Kateřinou vedlo ke konfliktu s papežem. Papež Jindřicha dokonce exkomunikoval. Jindřich exkomunikaci ignoroval a prohlásil se hlavou Anglické církve. Zabavil budovy a půdu patřící ženským i mužským klášterům. Mnoho církevního majetku přešlo do rukou nižší a vyšší šlechty, která začala podporovat nové náboženské hnutí – protestantství čili reformaci a to hlavně ze sobeckých důvodů. Mnoho dalších lidí začalo také novou víru podporovat, protože se domnívali, že církev je až příliš bohatá. Jindřich odsoudil mnoho šlechticů k smrti a dal popravit dvě ze svých šesti manželek. Jednou z nich byla i Anna Boleynová, protože mu porodila opět jenom dceru Alžbětu. Se svou třetí manželkou Janou Seymourovou se oženil pouhý den po popravě Anny. Jejich manželství trvalo jeden rok. Jana zemřela při porodu chlapce – prince Eduarda. Jindřich byl znám jako tyran. Nechal upálit katolíky a ty protestanty, kteří nechtěli přijmout jeho anglikánskou revoluci. Spolupracoval s parlamentem a zemi zanechal sjednocenou ve vlastenectví, jaké dříve u Angličanů vidět nebylo. Bohoslužby se začaly konat v angličtině místo původního latinského jazyka a kněžím bylo dovoleno se ženit.⁵⁸

Jindřich se marně snažil dostat se na výsluní evropské politiky, což mělo hořké následky. Utrácel mnoho peněz a otcovy peníze se brzy rozutekly. Zlato a stříbro dovážené z nově objevené Ameriky se přidaly k ekonomické inflaci a v těchto finančních problémech je logické, že Jindřich potřeboval peníze. Omezil tedy množství stříbra v mincích, což vedlo ke zvýšení cen. Z tohoto důvodu tomuto skutku můžeme říkat škodlivá politika. Anglická ražba mincí byla snížena během pětadvaceti let na sedminu.⁵⁹

Po smrti Jindřicha VIII. se Anglie posunula k extrémnímu protestantismu a následně ke středověkému katolictví. Jindřichův syn Eduard churavěl a dalším dědicem trůnu měla být skotská královna Marie Stuartovna nebo Marie Tudorovna. Tou dobou se k moci dostal vévoda z Northumberlandu a jednoho ze svých synů oženil

⁵⁷ AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek. 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002. 153 s. ISBN 80-7237-602-0-

⁵⁸ PEPRNÍK, J. *Ilustrované realie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 242 - 243 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

⁵⁹ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 69 s. ISBN 0-582-74914-X.

s praneteří Jindřicha VIII. Jane Greyovou. Eduarda přesvědčil, aby sepsal závěť v její prospěch. Když Eduard roku 1553 zemřel, nechala se ke své nelibosti prohlásit královnou. Země ovšem dala přednost Marii. Jane byla po pouhých devíti dnech svého vládnutí uvězněna a popravena. V době smrti jí bylo pouhých sedmnáct let.⁶⁰

3.3. Marie I. (Mary I)

Marie I. byla dcerou Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské. Když se stala královnou, provdala se za Filipa II. Španělského a doufala, že jí pomůže Anglii obrátit se na katolickou víru a potlačit protestantství. V průběhu své krátké pětileté vlády nechala upálit na hranici více jak 300 protestantů, protože je považovala za odpadlíky katolického učení.⁶¹

Na podporu katolického Španělska zavlekla Anglii do války s Francií, ve které Anglie přišla definitivně o Calais. Roku 1558 zemřela v přesvědčení, že pro Anglii udělala jen to nejlepší. Lid se ovšem radoval z toho, že příštím vládcem se stane Alžběta, nevlastní sestra Marie.⁶²

3.4. Alžběta I. (Elizabeth I)

Královna zahájila politiku kompromisu. Sama netoužila po nějakém vyhraněném náboženství. Nespokojení tedy zůstali jen nejradičálnější tábory obou stran – nejradičálnější katolíci a nejradičálnější protestanti, kterým se říkalo puritáni. Ve Francii vypukla občanská válka, tudíž se královna nebezpečí ze strany Francie nemusela obávat. Jediným problémem tak zůstalo Španělsko. Španělský král totiž podnikal různé intriky, aby na anglickém trůně nahradil Alžbětu Marií Stuartovnou, která byla vyhnána ze Skotska, když se provdala za vraha svého manžela a pobývala v Anglii. Královna

⁶⁰ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 243 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

⁶¹ AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek. 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002. 218 s. ISBN 80-7237-602-0.

⁶² PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 243 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

Alžběta ji nechala uvěznit a roku 1587 ji dala popravit. Hned v následujícím roce vyslal španělský král Filip jako odezvu k Anglii své loďstvo. To bylo poraženo anglickými loděmi, kterým velel Francis Drake.⁶³

Královna se ve světě politiky, která byla ovládána především muži, pohybovala s velkou jistotou a samozřejmostí. Prokázala nevšední panovnické schopnosti. Anglie očekávala, že se provdá, což dokonce slíbila parlamentu. Ke sňatku ale nikdy nedošlo. Alžběta I. umřela roku 1603, čímž prakticky končí éra tudorovců na anglickém trůně. Alžběta I. je všeobecně považována za jednoho z největších panovníků anglické historie. Vládla velmi moudře. Za její vlády výrazně posílila ekonomika. Angličané se stali pevnými protestanty a dařilo se umění. Sir Francis Drake v té době obeplul zeměkouli.⁶⁴

Během vlády tudorovské dynastie na anglickém trůně v období mezi lety 1458 – 1603 doznala anglická politika mnoha změn a také se v průběhu let několikrát změnila. Jindřich VII. byl opatrný a chtěl se svými sousedy zůstat v přátelském vztahu. Jeho syn Jindřich VIII. byl daleko více ambiciózní, ale byl ve svém snažení neúspěšný. Utrácel ovšem peníze za stavbu válečných lodí a zbraní. Anglické zbraně se staly v tomto období nejlepšími v Evropě. Marie spojila Anglii se Španělskem svým sňatkem se španělským králem, což bylo považováno za nešťastný krok. Anglie totiž z tohoto spojení neměla žádné výhody. Alžběta I. dokázala na politiku Jindřicha VII. navázat podstatně úspěšněji.⁶⁵ Za její vlády došlo k rozmachu kolonizačních ambic anglického impéria. Anglie vyslala své první kolonisty do Ameriky koncem 16. století. Nejznámější postavou je zřejmě Sir Walter Raleigh, který do Anglie přivezl tabák. Po královně byl také pojmenován americký stát Virginie – od slova „virgin“ (panna). Angličané začali prodávat africké otroky Španělům, kteří žili v Americe. První loď s otroky přistála u amerických břehů v roce 1562 pod vedením Johna Hawkinse.⁶⁶

Podstata tudorovské Anglie spočívala v národním sebeuvědomění a v loajalitě. Sociální i hospodářské napětí bylo pod kontrolou a dokonce i náboženské rozpory

⁶³ PEPRNÍK, J. *Ilustrované realie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 244 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁶⁴ AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek. 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002. 107 s. ISBN 80-7237-602-0.

⁶⁵ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 73 s. ISBN 0-582-74914-X

⁶⁶ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 74 s. ISBN 0-582-74914-X

uměnšily všeobecnou loajalitu vůči koruně jenom v případě malého množství extrémních protestantů a katolíků.⁶⁷

Vláda Tudorovců si dobře uvědomovala obtíže, které na ni čekaly a tak se snažila vybavit se prostředky, díky nimž by mohli účinně vládnout. Skutečný průlom nastal s příchodem Thomase Cromwella. Ten pojal problém ve dvou směrech – zabezpečil centralizované monarchii výkonnější ústřední vládu a pomocí této vlády prosadil reformy vedoucí k veřejnému blahu.

Jeho reforma usilovala o spolehlivější finanční základnu, která by mohla být využita k lepšímu spravování království.⁶⁸

⁶⁷ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 125 s. ISBN 80-7106-305-3.

⁶⁸ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 122 s. ISBN 80-7106-305-3.

4. Vláda Stuartovců a částečný úpadek britské monarchie

„Alžbětin nástupce, skotský král Jakub VI., se stal jako Jakub I. anglickým králem a obě království spojil.“⁶⁹

Když Alžběta I. v roce 1603 zemřela, věci se daly do pohybu s neočekávanou lehkostí. Angličtí politici připravili půdu pro následnictví Jakuba VI. – skotského krále na anglickém trůnu udržováním dobrých vztahů se svým severním sousedem. Hladké převzetí moci jasně demonstrovalo prvořadý význam principu legitimacy na anglickém trůnu.⁷⁰

Jakub VI. se tak stal anglickým králem Jakubem I. (James I) Rod Stuartovců se tedy dostal na anglický trůn. Jméno Stuart původně znamenalo „steward“ – hofmistr nebo dvorní hospodář. Rod Stuartovců vládl ve Skotsku od roku 1371 do roku 1714 a v Anglii od roku 1603 do roku 1688.⁷¹

4.1. Jakub I. (James I)

„Dva největší projekty první dekády vlády Jakuba I. se týkaly unie Anglie se Skotskem a reformy státních financí.“⁷²

Svou vládu Jakub I. započal setkáním zástupců znesvářených církví u svého dvora, kde vystoupil s jasným stanoviskem pokračovat v politice umírněného středu, který zdědil po Alžbětě I. On sám ale více sympatizoval s protestanty.⁷³

Problémem bylo, že Anglie nebyla jednotná v otázce stuartovského krále na anglickém trůně. Roku 1605 se dokonce skupinka katolických radikálů pokusila vyhodit do povětří parlament, právě když v něm byl přítomen král.⁷⁴

⁶⁹ BATEMAN, G., et al. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Přel. M.Bušková.: Columbus, spol. s. r. o., 1999. 237 s. ISBN 80-901727-6-8.

⁷⁰ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 138 s. ISBN 80-7106-305-3.

⁷¹ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 245 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁷² KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 33 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁷³ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 139 s. ISBN 80-7106-305-3.

I přes to všechno přinesl Jakub I. Anglii mír a to příměří se Španělskem z roku 1604, čímž ukončil dvacetileté zápolení obou stran. Nový král také vyřešil problémy v znovudobytém Irsku. Tím předestřel možnost, že Jakubova vláda sklídí úspěchy. Jakubova vláda se ale nakonec zvrhla v hádky. Důvodem bylo množství Skotů, kteří následovali Jakuba po jeho zvolení do Anglie. To vyvolávalo nepřátelské jednání ze strany Angličanů, kteří argumentovali tím, že Skotové zabírají až příliš mnoho královy pozornosti a zdrojů.

Jakubův moudrý záměr spojit Anglii a Skotsko v jednotnou unii ztroskotal na emocionálních reakcích během zasedání parlamentu v roce 1606. Další jeho naděje v náboženský mír byla otřesena odmítnutím puritánů akceptovat příslušnost k anglikánské církvi.⁷⁵

Jakub nerozuměl anglickému království, které zdědil. Jeho první parlament se zvrhl pouze v sérii srážek, zatímco další dva nebyly schopny přijmout ani jeden zákon. Jakub byl ochotný král, který se snažil aktivně zapojovat do věcí, které se zrovna řešili, ale ukázalo se, že to samo nestačí. Toto všechno byly faktory podryvající dosavadní jednotu národa. Jakubovi kancléři nedosahovali kvalit Thomase Cromwella, nesporně vzrostla korupce a snižovala se důvěra občanů ke státu.

Jakub I. čelil obrovským finančním problémům. Státní dluhy vůči koruně už zdědil. Stal se marnotratným králem a co však bylo daleko horší, neměl porozumění pro nutnost šetřit.⁷⁶

V roce 1618 se rozhořela třicetiletá válka a anglický parlament požadoval zapojení Anglie do konfliktu proti katolíkům. Jakub ale nesouhlasil a až do své smrti byl s parlamentem ve sporu.⁷⁷

⁷⁴ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 246 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁷⁵ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 141 s. ISBN 80-7106-305-3.

⁷⁶ ⁷⁶ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 142-143 s. ISBN 80-7106-305-3.

⁷⁷ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 88 s. ISBN 0-582-74914-X.

4.2. Karel I. (Charles I)

Když se Karel I. stal v březnu roku 1625 králem, dal jasně najevo, že bude vládnout jinak, než jeho otec. Jen do konce roku podepsal 346 dokumentů. V následujícím roce jich bylo už 733. Král je na rozdíl od Jakuba I. skutečně studoval a korigoval, o čemž svědčí velké množství poznámek a pozměňujících návrhů na okrajích listin. Od dvora vyžadoval Karel přísnou disciplínu a řád, čímž ho v brzké době eliminoval od nežádoucích osob, které se ke dvoru dostaly za Jakubovy vlády.⁷⁸

Nový král opustil i roli smírčího soudce v mezinárodních vztazích, kterou jeho otec praktikoval. Anglie se chystala do války na kontinentě. Obavy „parlamentních tříd“ o jejich budoucnost dále rostly. Znepokojení vyvolával i postoj krále vůči náboženským záležitostem. Karel totiž vyslovil plnou podporu skupině arminiánů, jejichž názory angličtí věřící a vlastně celý „politický národ“ pokládal za extrémní.⁷⁹

Karel měl podporu katolíků, protože jeho žena byla francouzská katolička. To nic nezměnilo na faktu, že král se stále častěji dostával do rozporu s parlamentem a to zejména v otázkách náboženství a daní. Stupňující se spory vedly k jeho rozpuštění v roce 1628 a Karel vládl následujících jedenáct let bez něj. Když se Karel pokusil zatknout několik členů poslanecké sněmovny zastávajících vrcholné funkce, nespokojenost s jeho vládou vyústila v občanskou válku.⁸⁰

Když občanská válka vypukla, za krále se postavila šlechta a většina sněmovny lordů. Rojalisté známi jako „kavalíři“ ovládali sever a západ Anglie. Jih a jihovýchod Anglie včetně Londýna ovládal parlament. Vojákům parlamentu se pro jejich krátké vlasy začalo říkat „kulatohlaví“. Parlament byl podporován válečným loďstvem, obchodníky i obyvateli Londýna, zatímco královy rojalisté neměli dostatek finančních prostředků pro vedení války. Roku 1645 bylo královo vojsko poraženo v bitvě u Naseby, což znamenalo konec pro Karla I.⁸¹

⁷⁸ KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 79 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁷⁹ KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 81 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁸⁰ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 246 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁸¹ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 91 s. ISBN 0-582-74914-X.

Kulatohlaví pod vedením Sira Thomase Fairfaxe a Olivera Cromwella dosáhli vítězství nad králem. Oliver Cromwell roku 1648 zrušil sněmovnu lordů a král byl souzen za zradu vůči parlamentu.⁸²

Karlovy plány byly v troskách, a když byl v roce 1649 popraven, stal se prvním a zároveň posledním anglickým králem, který byl popraven před zraky lidu.⁸³

⁸² PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 246 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁸³ AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek. 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002. 66 s. ISBN 80-7237-602-0.

5. Období republiky

V období mezi lety 1648 a 1660 se Anglie stala republikou. Model republiky ale nebyl úspěšný. Byl vytvořen nový vládní model a Cromwell se společně se svými společníky zbavil monarchie.

Skoti byli šokováni popravou krále Karla a vyzvali jeho syna Karla II. (Charles II), aby se k nim připojil a bojoval po jejich boku proti anglickému parlamentárnímu vojsku. Skoti byli poraženi a Karel II. utekl do francouzského exilu. Skotsko se muselo podřídit zákonu republiky.⁸⁴

Cromwellova armáda vtrhla do Irska, kde porazila králový stoupence. Řada vítězství ve Skotsku a Irsku mu zajistila neotřesitelnou pozici. Získal také dobrou pověst v zahraničí, pokusil se vládnout společně s parlamentem. Když bylo ale potřeba říci svůj názor, neváhal ho vyslovit pomocí síly. Zajímavostí je, že ačkoli měl prakticky veškerou moc, královskou korunu nabízenou parlamentem odmítl. Pravděpodobně se obával protestů armády.⁸⁵

Cromwell tvrdě zasáhl proti anarchii a kdokoli se odvážil rebelovat, byl automaticky uvězněn, nebo zastřelen. V roce 1653 zahájil vojenskou diktaturu s titulem Lord Protektor Anglie. Politický vliv získávala nová skupina lidí – skupina protestantů tedy puritánů, kteří vyžadovali přísné chování dle mravních zásad. V této souvislosti vyžadovali pouze prosté církevní obřady a v záchvatu svého radikalismu dokonce zakázali veškerá divadelní představení a oslavy Vánoc.⁸⁶

Oliver Cromwell tedy ovládal zemi pomocí vojenské síly a získal větší moc, než jakou disponoval za své vlády král Karel. Uplatňování práva pomocí násilí se v zemi stalo značně nepopulární. Cromwell se stával stále více a více neoblíbenou postavou.

Když Cromwell v roce 1658 umíral na malárii, přál si, aby po něm republiku raději než parlament převzal jeho syn Richard Cromwell. Richard ovšem po svém otci vůdcovské sklony nezdědil a parlament povolal zpět z francouzského exilu

⁸⁴ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 93 s. ISBN 0-582-74914-X.

⁸⁵ AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek. 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002. 81 s. ISBN 80-7237-602-0.

⁸⁶ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 247 s. ISBN 80-7182-182-9.

stuartovského krále Karla II. V roce 1660 Richard Cromwell Karla osobně přivítal v Londýně. Přítomnost Karla II. v Anglii znamenala konec republiky.⁸⁷

Synovi popraveného krále bylo třiatřicet let, když se vrátil z exilu a začala jím jako Karlem II. restaurace stuartovské monarchie. Ta byla mezi lidem vroucně přivítána, protože jako první byly zrušeny puritánské reformy a hlavně model republiky.⁸⁸

Karel II. si po usednutí na trůn na jaře roku 1660 stanovil za hlavní cíl své vlády to, aby vládl takovým způsobem, aby se už nikdy nemusel vydat na cesty. V jeho vědomí byla jasná myšlenka, že nesmí připustit konflikt s parlamentem. Anglický král pochopil, že má jen omezené možnosti prosazování svých zájmů a že nemůže vládnout tak, jako by předchozích dvacet let neexistovalo. Stal se panovníkem realistou. Nesmírně citlivá byla také náboženská otázka. Karel II. se ve shodě s Bredskou deklarací snažil prosadit zmíněné národní církve přijatelné pro většinu protestantů.⁸⁹

Nicméně i Karel II. brzy podlehl opojení z vlastní moci. To trvalo jen krátce. V únoru 1685 totiž postihla krále choroba, která se velmi rychle zhoršovala. Téhož roku panovník přestoupil na katolickou víru a krátce po tomto skutku umřel. Tento čin se v celé Anglii stal tématem vzrušených diskuzí, ale pro další vývoj stuartovské monarchie bylo daleko důležitější to, že nikdo nezpochybnil nástupnická práva Karlova bratra, vévody z Yorku na anglickém trůnu, který byl ještě téhož dne jako Jakub II. (James II) prohlášen novým králem Anglie a Skotska. Reakce veřejnosti na nástup katolického vládce na trůn byly vesměs kladné.⁹⁰

Když ale královna porodila Jakubu II. syna, Angličané se zalekli možnosti katolického následnictví na anglickém trůnu a proto došlo k dohodě předních politických špiček obou politických stran – Whigů a Toryů. Ti požádali holandského protestantského knížete Viléma Oranžského, který byl ženatý s Jakobovou dcerou, aby se vylodil v Anglii a nahradil Jakuba II. na trůně.⁹¹

⁸⁷ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 93 s. ISBN 0-582-74914-X.

⁸⁸ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 247 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁸⁹ KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 213 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁹⁰ KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 257 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁹¹ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 247 s. ISBN 80-7182-182-9.

Jakub II. 28. září 1688 oznámil, že nepřátelé Anglie chystají invazi, jejímž jediným cílem je pod záminkou ochrany svobody, majetku a náboženství dobýt království. Viléma Oranžského označil za horšího tyrana, než jakým byl Oliver Cromwell a vyhlásil milost na všechny politické přestupky, což dokládalo jeho rostoucí paniku.⁹²

Dne 1. listopadu 1688 zahájil Vilém Oranžský druhý pokus o invazi na Britské ostrovy. Na rozdíl od října, kdy jeho plány zhatilo počasí, se na podruhé vše vyvíjelo podle plánu. O čtyři dny později přistála většina lodí v Torbayském zálivu. Následujícího dne ráno se o invazi dozvěděli samotní Londýňané.⁹³

Došlo tedy k „Slavné revoluci“ (nebo Nekrvavé revoluci). Katolíci v Irsku nadále podporovali krále Jakuba, který dostal vojenskou pomoc i od Francie. Vilém však v bitvě dokázal zvítězit a Irsko bylo potrestáno. Katolíci byli zbaveni všech svých práv.⁹⁴

Touto revolucí, která přinesla trůn generálnímu místodržícímu Spojených nizozemských provincií Vilému III. Oranžskému (William III Orange) a jeho ženě Marii skončilo v Anglii sedmnácté století a vláda stuartovské dynastie. Vilém měl sice stuartovskou krev, ale charakter anglické domácnosti, ale zejména zahraniční politiky se změnil.⁹⁵

V roce 1707 byly Anglie, Skotsko a Wales sjednoceny ve Spojené království Velké Británie a již o sedm let později byla na anglický trůn povolána další cizí dynastie.⁹⁶

⁹² KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 277 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁹³ KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 279 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁹⁴ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 247 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁹⁵ KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 289 s. ISBN 80-7277-059-4.

⁹⁶ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 247 s. ISBN 80-7182-182-9.

6. Hanoverská dynastie a restaurace monarchie

Vilém III. Oranžský zemřel roku 1702. Vládu po něm přebrala Anna, která byla sestrou Vilémovy manželky. Marie byla totiž mrtva. Francie ale za panovníka uznala mladého stuartovského prince Jakuba III. anglického (James III England), což vedlo k válce s Francií. Angličané dokázali vyhrát především zásluhou talentovaného vojevůdce Johna Churchilla, vévody z Marlborough, který roku 1704 porazil francouzskou armádu v bitvě u Blenheimu v Bavorsku. Anglická monarchie poté z vděčnosti zaplatila stavbu Blenheimského paláce, který se nachází poblíž Oxfordu.⁹⁷

Když Marlborough francouzské vojsko porazil, znamenalo to téměř dokonalou zkázu německých a francouzských jednotek na Dunaji. Celá Evropa nad těmito vojenskými úspěchy oněměla úžasem. Ludvík XIV. nemohl pochopit, proč byla jeho skvěle vycvičená armáda nejen poražena, ale doslova zničena. Od této porážky už francouzský král neuvažoval o nadvládě, ale snažil se vymyslet nějaký důstojný způsob, jakým by mohl válku, kterou sám vyprovokoval, ukončit.⁹⁸

Vláda královny Anny je zcela právem považována za dosud největší období manifestace anglické moci. Marlboroughův geniální mozek na bojištích skloubený s důvtipem v Tajné radě umožnil rostoucí síle národa, aby se uplatnil na evropské politické scéně. Dlouholeté a pevné přátelství osobností sdružujících se kolem královny našlo svůj výraz v nejmenším, ale nejefektivněji působícím kabinetu, jaký do té doby v Anglii působil. Sarah ovládala královnu, Marlborough vedl válku a Godolphin parlament.⁹⁹

Když královna Anna roku 1714 zemřela, skončila jedna z nejslavnějších vlád v celé dosavadní anglické historii. Toto období se proslavilo zásluhou Marlboroughových vítězství a díky jeho působení na evropské politické scéně. Došlo k vytvoření unie mezi Británií a Skotskem a k potvrzení velikosti britské monarchie.

⁹⁷ PEPRNÍK, J. *Ilustrované realie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 248 s. ISBN 80-7182-182-9.

⁹⁸ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 48 s. ISBN 80-202-0654-X.

⁹⁹ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 39 s. ISBN 80-202-0654-X.

Moc Francie, která se snažila ovládnout Evropu, byla definitivně zlomena. Poslední panovnice ze stuartovského rodu si právem zaslouží titul „dobrá královna Anna“.¹⁰⁰

Po smrti královny Anny byla na anglický trůn povolána zcela nová dynastie – dynastie Hanoverů. Hanoveři se k anglickému trůnu dostali díky tomu, že v dynastii Oranžské nebylo žádného pokračovatele. Jiří I. (George I) byl hlavou německého státu Hanover a anglickým králem se mohl stát díky tomu, že byl spřízněn se Stuartovci.¹⁰¹

Dne 18. září 1714 přistál Jiří I. v Greenwichi. Tento německý kníže neuměl ani slovo anglicky a na své nové království pohlížel s nelibostí. Měl pocit, že když přijal anglický trůn, udělal tím svým poddaným obrovskou laskavost a na oplátku od nich očekával, že anglická moc a bohatství bude k dispozici jeho državám v Hanoversku a poslouží i jeho zájmům na evropské politické scéně. Nové povinnosti na ostrově ho zavazovaly k tomu, že v následujících letech bude muset opustit svůj domov na pevnině a přestěhovat se na ostrov, který dosud navštívil pouze jednou a který tak neměl rád. Na šlechtice a ministry, kteří ho přišli na břeh Temže uvítat, hleděl s nedůvěrou a pohrdáním. Na anglickém trůně nyní seděl odpudivý, umíněný a nudný německý puntičkář. Za anglickou korunu vděčil šťastné náhodě, nikdy by ji ale nepustil z rukou.¹⁰²

Jak už bylo řečeno, nový král neuměl anglicky, a tudíž přestal chodit na zasedání parlamentu. Královo místo zaujal nejdůležitější ministr pověřený otázkami financí Robert Walpole, který začal být znám jako ministerský předseda a první premiér.¹⁰³

V roce 1715 vypuklo proti Jiřímu I. povstání jakobitů, kteří podporovali Stuartovce a pomocí rebelie se snažili dosadit na trůn opět stuartovského krále. Povstání bylo potlačeno.¹⁰⁴

O další povstání se v roce 1745 postarali skotští horalé z Vysočiny, kteří povstali na podporu prince Charleyho, který byl vnukem Jakuba II. Horalé ale zůstali v povstání

¹⁰⁰ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 39 s. ISBN 80-202-0654-X.

¹⁰¹ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 248 s. ISBN 80-7182-182-9.

¹⁰² CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 87 s. ISBN 80-202-0654-X.

¹⁰³ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 108 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹⁰⁴ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 108 s. ISBN 0-582-74914-X.

sami, protože angličtí jakobíni se k nim nepřidali. Horalé byli poraženi na vřesovišti Culloden nedaleko skotského města Inverness a Stuartovský princ utekl do Francie. Po porážce Skotů následovalo jejich pronásledování a mnoho z nich emigrovalo do Ameriky.¹⁰⁵

Mezi roky 1789 a 1799 došlo ve Francii k revoluci, během níž byl popraven samotný král, což se stalo vrcholným aktem neskrývaného teroru a Francie se vydala na cestu „roztahovačností“. Ministr zahraničí Lord Grenville v nótě francouzskému velvyslanci tlumočil stanovisko Jeho Veličenstva následovně: *„Anglie nikdy nesvolí, aby si Francie jen tak pro své vlastní potěšení a pod záminkou přirozeného práva, jež si směle nárokuje a na jehož jediného soudce se povyšuje, neoprávněně osobovala moc rozmetat křehký politický systém postavený na závazných smlouvách a zaštitěný souhlasem všech mocností. Tato vláda, striktně dodržující platné zásady, jimiž se řídí už více než sto let, nebude nikdy lhostejně přihlížet tomu, jak se Francie, ať už přímo či nepřímou, prosazuje do role svrchovaného vládce Nizozemí či generálního arbitra práv a svobod celé Evropy. Pokud si Francie skutečně přeje zachovat mír a přátelství s Anglií, musí prokázat, že je připravena vzdát se svých agresivních a rozpínavých plánů a spokojit se s vlastním územím, aniž by napadala cizí vlády, zasahovala do jejich působnosti a porušovala práva.“*¹⁰⁶

Francouzský konvent vydal následně výnos potvrzující anexi rakouského Nizozemí Francouzskou republikou. Následujícího dne vyhlásila Francie Velké Británii a Nizozemí válku.¹⁰⁷

Ve dvacetiletém konfliktu s Napoleonem byla Anglie čtyři roky osamocena a hrozila jí francouzská invaze. Hrdinou této války se stal Horatio Nelson, který zničil francouzské loďstvo poprvé roku 1798 v námořní bitvě, při které přišel o pravou paži. Francouzské a španělské loďstvo muselo okusit hořkost porážky i v roce 1805, kdy ho admirál Nelson porazil ve slavné bitvě poblíž mysu Trafalgar nedaleko Gibraltarské úžiny. V této bitvě byl admirál zabit. Britské válečné loďstvo tou dobou ovládalo moře,

¹⁰⁵ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 248 s. ISBN 80-7182-182-9.

¹⁰⁶ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 216 s. ISBN 80-202-0654-X.

¹⁰⁷ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 87 s. ISBN 80-202-0654-X.

ale Napoleon kraloval na kontinentě a to až do roku 1813, kdy bylo jeho vojsko oslabeno po náročném ruském tažení a poraženo spojenými silami Aliance v „Bitvě národů“ u Lipska. Napoleon byl definitivně poražen roku 1815 v bitvě u Waterloo anglickým velitelem Wellingtonem a jeho spojenci.¹⁰⁸

V tomto období nesmíme zapomenout ani na anglické koloniální snahy. Po skončení sedmileté války mezi Anglií a Pruskem na jedné straně a Francií a Rakouskem na straně druhé získala roku 1763 Anglie od Francie Kanadu. Britské rozmachující se impérium se ještě více rozrostlo, když v roce 1770 vztyčil kapitán James Cook anglickou vlajku v zátocě Botany na pobřeží Austrálie.¹⁰⁹

Impérium se nejen rozšiřovalo, ale na druhé straně přišlo i své americké kolonie. Král Jiří III. totiž určil, že se kolonie mají finančně podílet na výdajích státu a platit náklady na provoz posádek v Americe. Kabinet se rozhodl zdanit zboží dovážené do kolonií. I když měli kolonisté k tomuto kroku výhrady, nikdo z nich moc neprotestoval a tak v roce 1765 schválil parlament takzvaný „zákon o kolkovním“.¹¹⁰

Problémy se dále prohlubovaly, a když se Východoindická společnost ocitla na pokraji bankrotu, parlament schválil zákon na její záchranu. Tento zákon dával společnosti právo dovážet čaj, kterého měla obrovský nadbytek, přímo do kolonií, aniž by musela platit dovozní clo a tam ho mohla prodávat pomocí vlastních agentů. Tento zákon dal Východoindické společnosti takřka monopolní postavení na trhu. V Americe se proti tomuto rozhodnutí zvedla masová vlna odporu. Radikálové tento čin brali jako útok na svou svobodu a obchodníci se začali bát krachu. Američtí lodní dopravci dovážející do Ameriky čaj a jejich zprostředkovatelé, kteří ho tam prodávali, přišli o práci. Radikálové, kteří si začali říkat „vlastenci“ pochopili, že vzniklou krizi mohou urychlit. Když v roce 1773 připluly do Bostonu první lodě s čajem, vnikli radikálové na palubu lodí v převleku Indiánů a bedny s čajem vyházeli do moře. Tato událost vešla později ve známost jako „bostonské pití čaje“.¹¹¹

¹⁰⁸ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 248 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

¹⁰⁹ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 249 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

¹¹⁰ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 135 s. ISBN 80-202-0654-X.

¹¹¹ CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999. 140 s. ISBN 80-202-0654-X.

Britská vláda odpověděla uzavřením přístavu, ale američtí kolonisté bojkotovali dovoz anglického zboží do Ameriky, dokud nedosáhli jeho znovuotevření. Jejich jednání mělo jasné znaky povstání a tak se britská vláda rozhodla zakročit silou. Válka za nezávislost roku 1775 začala a trvala do roku 1783. Britská vláda neměla žádný respekt s politikou kolonistů a britská armáda naopak neměla žádný respekt před svými bojovými schopnostmi, což mělo pro Británii katastrofální důsledky. Británie ztratila vše, kromě Kanady. Americká válka za nezávislost dala prostor pro nové demokratické smýšlení a myšlenky svobody.¹¹²

Angličané sice ztratili impérium v Americe, získaly však nové v Indii. Za vlády Hanoverské dynastie se na trůnu vystřídal mnoho králů jména Jiří. Po Jiřím I. přišel Jiří II. (George II) a Jiří III. (George III), který ve stáří trpěl duševní chorobou. Před svou smrtí v roce 1820 uvedl do závěti, že všechny jeho knihy mají utvořit případné jádro národní sbírky – knihovny Britského muzea. Jako poslední nastoupil na trůn Jiří IV. (George IV), který vládl místo otce jako princ regent. Lid šokoval pitím, hraním hazardních her a také množstvím milenek. Získat úctu a náklonnost lidu byl úkol pro nastupující královnu Viktorii.

Británie se v rozmezí padesáti let (1815 – 1865) stala nejmocnějším státem Evropy. V následujícím století se vynořily další dvě mocnosti a průmysloví soupeři – Spojené státy americké a Německo.¹¹³

¹¹² Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 112 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹¹³ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 249 s. ISBN 80-7182-182-9.

7. Anglie v 19. století

7.1. Královna Viktorie (Victoria)

Viktorie byla čilým a tvrdohlavým dítětem. Byla citlivá, občas náladová, ale měla přesně vyhraněné zájmy. Zajímala se o pokrokové vynálezy, ráda cestovala prvními železnicemi a okouzlovalo ji fotografování. Dostalo se jí také hudebního a výtvarného nadání.

Královnou se stala v roce 1837 v pouhých 18 letech a na anglickém trůně setrvala celých čtyřiašedesát let až do své smrti v roce 1901, což se do historie zapsalo jako nejdelší panování jednoho britského panovníka. Viktorie se i přes svůj mladý věk velmi dobře orientovala na domácí politické scéně a i když skutečná moc byla v rukou parlamentu, dokázala si vytvořit patrný vliv. Když královně bylo 21 let, provdala se za svého německého bratrance Alberta, se kterým vychovala devět dětí. Když Albert v roce 1861 zemřel na tyfus, propadla královna beznaději. Několik let se odmítala ukázat veřejnosti a až do konce svého života nosila smuteční šat. K návratu do společnosti se královnu podařilo přesvědčit ministerskému předsedovi Benjaminovi Disraelimu.

Během její rekordně dlouhé vlády zaznamenala Británie velký rozvoj a stala se nejbohatší zemí světa.¹¹⁴

7.2. Rozvoj

Na počátku 19. století se naplnila řada tužeb, o něž usilovaly celé předchozí generace. Konkrétně generace žijící v unii dvou ostrovů a tří království pod jednou korunou. Bolest ze ztráty severoamerických kolonií umírnilo vytvoření indického impéria a nastolení mocenské převahy v oblasti Karibiku.¹¹⁵

¹¹⁴ AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek. 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002. 336 s. ISBN 80-7237-602-0.

¹¹⁵ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 202 s. ISBN 80-7106-305-3.

Devatenácté století přineslo populační explozi, která měla za následek několik důsledků. Největší změnou byla jednoznačně urbanizace. Angličané se stěhovali do rychle se rozrůstajících měst. Do poloviny století se venkovský národ stal národem městským. V čele s Londýnem se rozrůstala i další města, což přineslo velké zisky stavebním řemeslům.¹¹⁶

Továrenská práce zásadně změnila sociální strukturu. Dřívější rozdělení obyvatelstva podle stavů začalo být ve třicátých letech nahrazeno členěním dle tříd. V nových odvětvích pracovaly také ženy a děti, což vedlo k vydání množství zákonů, které eliminovaly zdroj levné pracovní síly.

Nová industriální společnost vytvořila i dosud neznámé sociální problémy, které přímo úměrně narůstaly s počtem obyvatel. Začaly přicházet ekonomické krize. Angličané museli čelit chudobě, nemocem, ale i cyklické nezaměstnanosti.¹¹⁷

Hospodářská situace v zemi se výrazně zlepšila po zrušení dovozní daně a po zavedení daně z příjmů. Ve volbách konaných v roce 1830 získali většinu v parlamentu Whigové. Stalo se tak po šedesáti letech a zahájili reformy s Toryi v opozici. Parlamentní reforma rozšířila volební právo více občanů a zastoupení v parlamentu novým městům. Roku 1833 bylo v anglických koloniích zrušeno otroctví a majitelům otroků stát vyplatil 20 milionů liber jako odškodné. Stát převzal odpovědnost za chudé a za vzdělanost občanů, ale přesto ještě neexistovalo všeobecné volební právo. Reformní zákon z roku 1867 dal volební právo všem mužům až na zemědělské dělníky, kteří na volební právo museli počkat až do roku 1884. Ženy stále ještě volit nemohly, ale těm vdaným bylo dovoleno vlastnit majetek. Zákon o vzdělání přijatý v roce 1870 zřizoval základní školy všude tam, kde nepůsobily školy církevní.

Revoluce se nevyhnula ani dopravě. Byla otevřena první železniční trať mezi městy Manchester a Liverpool, a když se mezi lety 1800 až 1820 do továren začaly dodávat Wattovy parní stroje, dělníci známí jako Luddité je v obavě, že přijdou o práci, ničili. Poslední dvě desetiletí patřily vědeckým objevům, které z Británie učinily opravdovou velmoc. Michael Faraday objevil princip dynama a možnost kondenzace plynů v kapalinu. Charles Darwin pozorováním přírody popsal teorii evoluce.

¹¹⁶ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 206 s. ISBN 80-7106-305-3.

¹¹⁷ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 207 s. ISBN 80-7106-305-3.

V 80. letech se v Anglii rozvinulo odborové hnutí, které vzniklo na podporu dělníků proti vykořisťování ze strany zaměstnavatelů.¹¹⁸

S koncem století se oblibě ze strany veřejnosti dostalo i dvěma sportům – kriketu a fotbalu. Oba sporty sledovala celá britská veřejnost. Kriket, který vznikl původně jako sport gentlemanů, se velmi rychle rozšířil i na venkov. Fotbal dostal jasná pravidla a velmi rychle stal oblíbenou hrou mezi všemi vrstvami obyvatelstva. Na konci 19. století skoro každé město mezi Portsmouthem na jižním pobřeží a skotským Aberdeenem mělo svůj fotbalový tým. Fotbal znamenal i něco víc. V Irsku se tato hra stala symbolem náboženské víry. Zatímco Celtic Glasgow si získal fanoušky mezi katolíky, jeho městský rival Glasgow Rangers začal být hojně podporován protestanty.¹¹⁹

Nová éra sice přinesla ekonomické problémy, ale Angličané se brzy vzpamatovali. „*Odstartovali úspěšnou kariéru, během níž se Anglie stala dílnou světa a vládkyní světové říše.*“¹²⁰

Viktoriánská epocha se stala obdobím nevídaného rozmachu Británie. Britské impérium v té době zahrnovalo Západní Indii, Indii, Nový Zéland, Austrálii, Kanadu a několik kolonií v Africe. Roku 1900 byla otevřena linka Piccadily, první linka londýnského metra. Královské loďstvo bylo největší na světě a královskou korunu zdobily klenoty z Indie či jižní Afriky.

V roce 1857 sice v Indii propukla vzpoura, která ale byla potlačena hned následující rok. Poslední válkou, kterou Anglie vedla v tomto století, byla Búrská válka v jižní Africe mezi roky 1899 – 1902.

Během jednoho století se obyvatelstvo Anglie zdvojnásobilo a dosáhlo počtu 37 milionů. Královna Viktorie zemřela na samém počátku 20. století, které světu přineslo dvě světové války.¹²¹

¹¹⁸ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 251 s. ISBN 80-7182-182-9.

¹¹⁹ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 153 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹²⁰ ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 204 s. ISBN 80-7106-305-3.

¹²¹ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 252 s. ISBN 80-7182-182-9.

8. Anglie ve 20. století

Na počátku nového století byla Anglie nejsilnější mocností světa. V polovině století sice Británie stále patřila společně se Spojenými státy americkými a Sovětským svazem mezi velkou trojku, ale již byla podstatně slabší, než její konkurenti. Důvodem tohoto částečného úpadku byla cena, jakou musela země zaplatit za dva válečné konflikty a také potřeba udržet vybudované impérium. Tím největším důvodem ale byl fakt, že Británie utrácela mnohem více peněz, než ostatní průmyslové velmoci. Na konci století země ztratila mnoho ze své dřívější „sebedůvěry“ a nikdo nedokáže dobře popsat, z jakých důvodů se tak stalo. Někdo tvrdí, že problém vznikl tím, že pracovní síla byla nevykonná. Někdo říká, že odbory získaly až mnoho pravomocí. Jiní si myslí, že vše bylo zapříčiněno přílivem přistěhovalců z bývalých kolonií, kteří se v Británii postupně usazovali zhruba od konce druhé světové války.

I přes toto všechno má Británie stále cenné výhody. Objevení ropného ložiska v Severním moři zachránilo stát v situaci, která nebyla zrovna ideální. Británie zůstává i nadále světovou mocností v oblasti elektroniky.¹²²

8.1. První světová válka

Syn zemřelé královny Viktorie Eduard VII. (Edward VII), který vládl v letech 1901 až 1910 mohl ještě vládnout v míru. To jeho syn Jiří V. (George V) musel čelit zcela jiné situaci. Roku 1914 vypukla válka, která byla vyvrcholením mezinárodního závodu ve zbrojení, soupeření o kolonie a imperiálních aspirací Německa. Evropské velmoci se po vypuknutí konfliktu rozštěpily na dva tábory. Na jedné straně stálo Německo, Rakousko - Uhersko a Itálie – spojení nazývané Trojspolek a na druhé straně Francie, Rusko a Velká Británie. Británie vstoupila do konfliktu, když německá vojska napadla Belgii. Británie byla podporována Kanadou, Austrálií, Novým Zélandem a jižní Afrikou. Všechny tyto státy byly nezávislými dominii Commonwealthu. Do boje se zapojila i Indie s Irskem.¹²³

¹²² Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 159 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹²³ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 252 - 253 s. ISBN 80-7182-18-9.

Německo v prvních týdnech války Spojence překvapilo velmi dobře trénovanými vojáky, moderním vybavením a v neposlední řadě i překvapivými útoky. Francouzské armádě se společně s britskými jednotkami se štěstím dařilo držet německé vojsko na řece Marne, tedy hluboko na francouzském území. Spojeneckým vojskům se Němce ze všech sil podařilo udržet. Fronta se zastavila a obě strany se marně pokoušely o její průlom. Celý konflikt se změnil na zákopovou válku a německý útok na západ byl zastaven.

Dne 1. června 1916 se Britové pokusili napadnout německé pozice na řece Sommě. Během jednoho odpoledne ztratili 20 000 mužů a dalších 40 000 jich bylo zraněno. Obraz konfliktu změnilo moderní dělostřelectvo a automatické zbraně. Dalším faktorem bylo britské vynalezení tanku, který byl poprvé použit k prolomení zákopů v roce 1917. Pro Brity ale byl daleko důležitější než válka na souši, konflikt odehrávající se na moři. Kdyby byli totiž Britové poraženi na moři, situace by nevyhnutelně vedla k jejich kapitulaci. V roce 1915 začali Němci potápět britské obchodní lodě, které zásobovaly Británii. Německým ponorkám se ale definitivní převahu na moři nepodařilo získat.¹²⁴

V roce 1917 došlo k revoluci v Rusku, což vedlo k sepsání mírové smlouvy mezi Ruskem a Německem. Německo si v tento okamžik myslelo, že když jsou Spojenci oslabeni, může válku vyhrát. Zesilující německé ponorkové útoky na neutrální lodní přepravu přiměly vstoupit do války i Spojené státy americké, jejichž vojáci se v Evropě objevili v lednu 1918.

Během konfliktu přišla Británie o 750 000 vojáků a další dva miliony jich bylo zraněno. Od začátku války zemřelo 55x více lidí, než za dvacet let konfliktu s Napoleonem. Za této situace se zástupci Francie a Anglie setkaly ve Versaille, aby vyjednaly mír. Německo nebylo k jednání vůbec přizváno a bylo donuceno přijmout výsledky jednání.¹²⁵

Přesný čas podepsání mírové smlouvy si Britové připomínají dodnes. V Den památky padlých, který se slaví jedenáctého dne jedenáctého měsíce v jedenáct hodin, se po celé zemi zachovávají dvě minuty ticha. Nově tento zvyk totiž uctívá i padlé ve druhé světové válce. Politikové a členové vlády v Londýně pokládají květiny

¹²⁴ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 160 s. ISBN 0-582-74914-X.

¹²⁵ Mc DOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. Longman Group, 1989. 161 s. ISBN 0-582-74914-X.

u Cenotaphu na ulici Whitehall. Lidé v tento den nosí připnuté papírové květy vlčího máku, podle nich se tento den obecně nazývá Den máků. Tyto květy mají představovat skutečné vlčí máky, které rostly na bojištích.¹²⁶

8.2. Mezi válkami

Jediným pozitivním přínosem první světové války byla nezávislost žen. Během konfliktu musely ženy zastoupit muže v továrnách nebo v zemědělství. Jejich podíl na vítězství byl všeobecně uznán a krátce na to ženy získaly volební právo.

V politice dvacátých let se liberálové (dřívější Whigové) stali menší stranou a politické zápolení se začalo odehrávat jen mezi konzervativci (dřívější Toryiové) a Labour Party (Stranou práce).

Stát zavedl přerozdělování příjmů, takže bral bohatým a dával chudým. To vedlo k pozdějšímu sociálnímu neklidu, který vyvrcholil generální stávkou v roce 1926, po níž přišla hospodářská krize, během níž měla Velká Británie tři miliony nezaměstnaných.

Meziválečné období přineslo i změny na mapě Velké Británie. Irsko ve Velikonočním povstání z roku 1916 požadovalo statut nezávislé republiky. V roce 1922 došlo k dohodě, díky které byl z jižního Irska vytvořen svobodný stát se statutem dominia, zatím co Severní Irsko (Ulster) zůstalo součástí Spojeného království. Důvod tohoto rozdělení byl ten, že v Severním Irsku žila třetina obyvatel nekatolická a neirská. S rozdělením ostrova nesouhlasila IRA – irská republikánská armáda, která se proti němu bránila bombovými útoky a pouličními bitkami.¹²⁷

8.3. Druhá světová válka

Konec první světové války byl mezi mnohými považován koncem všech válek. Konflikt bohužel skončil za podmínek, které daly vyrůst druhému – ještě většímu a ničivějšímu konfliktu.

¹²⁶ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 253 – 254 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

Po konci první světové války zůstalo Německo zbídačeno. Jeho obyvatelstvo trpělo hladem a beznadějí. Německé vojsko a námořnictvo bylo v troskách. Podmínky mírové Versailleské smlouvy z června 1919 problémy poražených ještě zhoršily. Německo přišlo o své zámořské državy, muselo přistoupit na okupaci Porýní a byly na něj uvaleny obrovské reparáty, které měly kompenzovat škody zemím bojujícím proti Německu ve válce. Nastalé situace dokonale využil Adolf Hitler.¹²⁸

Mnozí z lidí začali podléhat řečnickému umění Adolfa Hitlera, který využil neschopnosti německé Výmarské republiky splácet dluhy a vyrovnat se s hyperinflací k argumentaci hledání jiné alternativy. Ve volbách v roce 1932 vyhrála Hitlerova politická strana volby a Hitler sám se následně vetřel do přízně stárnoucímu německému hrdinovi první světové války Paulu von Hindenburgovi. Stal se tak nacistickým vůdcem a říšským kancléřem.

Jakmile byl u moci, zavedl diktátorský režim. Tím, že ze společnosti vytlačoval Židy, utvořil nová pracovní místa a poté, co si upevnil moc, začal se rozhlížet po „životním prostoru“.¹²⁹

Hitlerova agrese se zpočátku setkávala ze strany Francie a Velké Británie s politikou usmiřování, ale vše se změnilo s německým napadením Polska 1. září 1939. Velká Británie byla totiž smlouvou z 25. srpna 1939 zavázána pomoci Polsku v případě jeho napadení ze strany Německa. Podle této smlouvy vyhlásila Velká Británie dva dny po napadení Polska Německu válku.¹³⁰

Toho dne Britové na svých radiových přijímačích poslouchali premiéra Nevilla Chamberlaina, jak vysvětluje, že jeho vláda požádala Německo o okamžité stažení vojsk z polského území. Projev byl zakončen rezignovaným konstatováním, že z německé strany nepřišla žádná odpověď, díky čemuž je nyní mezi Velkou Británií a Německem válečný stav.¹³¹

Británie se opět nacházela ve válce a začala zbrojit. V roce 1940 vystřídal Nevilla Chamberlaina ve funkci Winston Churchill. Jak válka pokračovala, došlo ke

¹²⁸ SHAW, A. *Druhá světová válka den po dni*. Přel. J. Krist 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2004. 6 s. ISBN 80-206-0732-3.

¹²⁹ SHAW, A. *Druhá světová válka den po dni*. Přel. J. Krist 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2004. 7 s. ISBN 80-206-0732-3.

¹³⁰ FOWLER, W. *Operace Barbarossa*. Přel. V. Pilát 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. 18 s. ISBN 80-7360-277-6.

¹³¹ FOWLER, W. *Operace Barbarossa*. Přel. V. Pilát 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. 19 s. ISBN 80-7360-277-6.

kapitulaci Francie a Itálie se přidala k Německu. Velká Británie dokonce zůstala jeden rok ve válce sama, protože Hitler předtím uzavřel pakt o neútočení se Stalinem. Britský lid vzpomíná na toto období s hrdostí, protože je nezlomilo bombardování anglických měst a naopak odpověděli Bitvou o Británii – leteckou bitvou mezi německým a britským letectvem.¹³²

Největší legendou této doby se stal velitel 242. stíhací perutě Douglas Bader. Tento muž přišel o obě nohy ještě před válkou při letecké nehodě, ale jeho vůle zůstat u letectva byla silnější, než ztráta nohou, místo nichž měl nohy umělé. Když válka vypukla, díky svému odhodlání a optimismu přesvědčil lékaře, aby dostal povolení létat. Díky tomuto lékařskému rozhodnutí získala Anglie v Bitvě o Británii jedno z největších stíhacích leteckých es.¹³³

Když bitva skončila a ostrov byl definitivně ubráněn, prohlásil Winston Churchill dnes slavnou větu, která jasně demonstruje, s jakou úctou bylo s piloty jednáno. Ta věta zněla: „*Dosud nikdy v dějinách lidstva neprokázala tak malá hrstka jedinců tolik služeb tak mnohým.*“¹³⁴

Churchill dokázal vyburcovat a sjednotit národ. S vydatnou americkou pomocí a také díky vzchopení sovětských armád na východní frontě se válka začala vyvíjet pro Spojence příznivě. Spojenecká vojska začala plánovat invazi do Normandie, která byla předpokladem k porážení Německa.¹³⁵

Dne 6. června 1944 spustili Spojenci největší vylodovací operaci dějin s krycím názvem operace Overlord. Ta začala výsadkem americké 82. a 101. výsadkové divize a následným vyloděním na březích okupované Francie.¹³⁶

Po úspěšné invazi bylo čím dál více jasné, že konec války se blíží. Německo kapitulovalo 8. května 1945.

¹³² PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 253 – 254 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

¹³³ HESS, A. *Byli jsme v bitvě o Anglii*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2006. 41 s. ISBN 80-206-0587-8.

¹³⁴ HESS, A. *Byli jsme v bitvě o Anglii*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2006. 6 s. ISBN 80-206-0587-8.

¹³⁵ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 254 s. ISBN 80- 7182 – 182 – 9.

¹³⁶ SHAW, A. *Druhá světová válka den po dni*. Přel. J. Krist 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2004. 145 s. ISBN 80-206-0732-3.

8.4. Druhá polovina 20. století

První poválečné volby ve Velké Británii vyhrála Labour Party a porazila Churchillovu konzervativní stranu. Všem koloniím byla vydána nezávislost a byla jim navržena možnost zůstat ve Společenství národů jako svrchované státy, což znamenal konec britského impéria, které před válkou čítalo 480 milionů lidí.

Přibližně v roce 1948 vypukl další konflikt. Nejednalo se o konflikt válečný, ale politický. Svět se rozdělil na kapitalistický západ a komunistický východ, v němž Velká Británie stála na straně kapitalismu.

Po druhé světové válce byla průmyslová odvětví ve Velké Británii znárodněna a země se stala státem sociálního zabezpečení s bohatou podporou pro nezaměstnané, nemocné a staré občany, vznikl takzvaný „welfare state.“ Rozšířila se také možnost vzdělání, když se počet univerzit zvýšil zhruba na padesát. Zkrátila se pracovní doba a zvětšily se možnosti využití volného času. Rozvíjely se nové technologie jako telefony, automobily nebo letecké cestování, díky čemuž začali Britové cestovat a poznávat nové země. V kancelářích se objevil počítač, který velmi urychlil práci. Za zboží se začalo platit nejen penězi, ale i úvěrovými kartami. Bylo otevřeno mnoho obchodních domů. V roce 1971 Velká Británie přijala desetinný systém pro libru a v dalších letech upustila od Fahrenheitovy stupnice, ale podržela si stopy, yardy, míle i galony. V roce 1973 se Britové stali součástí Evropské unie. Během druhé poloviny dvacátého století přišlo do země více než čtyři miliony přistěhovalců, kteří prvně přicházeli dělat práci, o kterou mezi Angličany nebyl zájem, ale později už Británie přijímala cizince bez omezení. V několika posledních letech došlo ke změnám nutným k omezení emigrace. Výstavba výškových budov zcela podstatně změnila panorama měst. Největším technologickým úspěchem bylo spojení Velké Británie a Francie podmořským tunelem.¹³⁷

V zahraniční politice bylo padesát let obdobím míru. Britští vojáci se zapojili jen do malých a krátkých konfliktů, jakými byla například válka o Falklandy. Do politických dějin Velká Británie se nesmazatelně vryla Margaret Thatcherová z konzervativní strany. Stala se premiérkou, která nejdéle zastávala svůj úřad. Během této doby došlo k mnoha hospodářským změnám, jakým byla například privatizace

¹³⁷ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 256 - 257 s. ISBN 80-7182-182-9.

průmyslu nebo oslabení moci odborů. Po Margaret Thatcherové nastoupil do úřadu britského premiéra John Major. Rok 1997 vynesl do popředí opět Labour Party, v čele s Tonym Blairem, který svou stranu reformoval tím, že omezil vliv silně levicových radikálů. Současným anglickým premiérem je David Cameron z konzervativní strany a oficiální hlavou státu je Alžběta II., která je nejen královnou Velké Británie, ale i královnou šestnácti nezávislých států označovaných jako Commonwealth.

Jak už bylo řečeno, během 20. století Velká Británie postupně přišla o svůj velmocenský statut, který nyní drží Spojené státy. Ty nemají soupeře od roku 1990, kdy se v Sovětské socialistické republice zhroutil komunistický režim. Velká Británie ale zůstává spojencem Ameriky a to zejména v obraně civilizovaného světa proti světovému terorismu a nebezpečí ze strany islámských fundamentalistů.¹³⁸

¹³⁸ PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 258 s. ISBN 80-7182-182-9.

9. Komparace jednotlivých období

Když jsem v roce 1066 započal své putování anglickou historií, zjistil jsem, že toto datum je pro Anglii jedním z přelomových dat a všichni Angličané (jak mladí, tak staří) si ho dobře pamatují. Toto datum je opravdu revoluční, protože Anglie dostala nového krále – krále, který nebyl Angličan. Díky tomu se musela podřídit novým zvyklostem, které jí byly do té doby cizí. Místo angličtiny zněla v úřadech francouzština. Angličanům byla odebrána půda a pozemky. Úplně se změnil jazyk, kultura a Angličané si museli zvyknout na zcela jiný styl života, než jakým doposud žili, protože od roku 1066 žili pod normanskou nadvládou.

Konec francouzské nadvlády přinesl až nástup Eduarda I. do úřadu. S ním ale přišla i myšlenka nacionalismu a série válek jak na vlastním ostrově, tak na kontinentě. Eduard I. rozpoutal válku se Skotskem, které se mu ale nepodařilo úplně dobýt a na tento neúspěch navázali i jeho potomci. Další velkou válkou byla válka stoletá, která se zpočátku pro Angličany vyvíjela velmi dobře, ale nakonec byli z Francie vyhnáni a drželi si jen Calais, které jim zůstalo až do 16. století. Toto válečné období završila občanská válka nazývaná válka Růží, ve které šlo především o souboj dvou anglických rodů - Yorků a Lancasterů o anglický trůn. Válečné konflikty ve Walesu, Skotsku i na pevnině zadlužily stát, jako ještě nikdy předtím.

Po občanské válce již přichází ke slovu tudorovská dynastie, která opět dala po létech válčení Anglii směr dalšího budoucího vývoje. Především nadčasovost myšlenek byla velmi fascinující. Za vlády Tudorovců došlo k urovnání vztahů s ostatními mocnostmi – například se Španělskem. Velké množství peněz se vydávalo na stavbu obchodních lodí a zbraní. Anglické zbraně byly v tomto období nejlepšími na světě. Došlo k velkému rozmachu kolonizačních ambic anglického impéria. Do Anglie byl přivezen tabák. Tudorovci vlastně opět uvedli chod státu do normálního provozu po válce Růží.

Po vládě Tudorovců se anglický trůn dostal do rukou další dynastie – skotské dynastie Stuartovců. I když se skotští panovníci snažili, na úspěchy svých tudorovských předchůdců se jim zcela navázat nepodařilo. Problémem bylo to, že skotští vládci moc nerozuměli anglickým záležitostem, díky čemuž docházelo ke konfliktům s parlamentem. Tyto spory vyústily v občanskou válku a Anglie byla opět rozdělena. Tentokrát mezi příznivce parlamentu a mezi příznivce krále. Této občanské války dokonale využil Oliver Cromwell a vyhlásil republiku, což se stalo dalším nešťastným

obdobím pro Anglii. Republikánský model tradiční monarchistické Anglii neseděl a tak neuplynula dlouhá doba a po Cromwellově smrti byla monarchie obnovena. Stuartovci se ještě dostali ke slovu, ale opět se vládnutí nedokázali chopit zcela dobře.

Po vládě Stuartovců dochází k prvnímu přizvání cizí dynastie na anglický trůn. Angličané se v obavě o katolické následnictví trůnu zajistili tak, že Anglii nabídli protestantskému Vilému III. Oranžskému a později, když nebylo v oranžské dynastii následníka, anglický trůn nabídli německému knížeti Jiřímu I. Tyto události Anglii neprospívaly a to především z důvodu bariéry mezi cizími králi a anglickým parlamentem, ale i obyvatelstvem. Jak Stuartovci, tak Vilém III. Oranžský ani hanoverská dynastie nemohli dost dobře rozumět anglické společnosti, zájmům, nebo mezinárodní politice, kterou Anglie razila. V případě cizích králů se k tomuto všemu přidala ještě jazyková bariéra. Nesmíme ale zapomenout, že za vlády Hanoverů se Anglie dostala zpět na vrchol a to zejména díky koloniálním snahám.

Velký rozvoj zaznamenala Anglie v devatenáctém století, kdy došlo k průmyslové revoluci a svět se během pár let doslova změnil. Nic nebylo jako dřív. Průmyslová revoluce udělala z Anglie jednu z největších světových mocností, ale na druhé straně přinesla i nové problémy pro obyvatelstvo. Mám na mysli především problémy s nezaměstnaností a na ní navazující problém hladomoru.

Dvacáté století navazuje na anglický rozvoj ve století devatenáctém a i problémy, se kterými se Anglie v předešlém století potýkala, se promítaly i do století následujícího. Dvacáté století přineslo obrovský informační a technologický pokrok, ale i dva dosud největší válečné konflikty, které zasáhly celý svět. Během dvacátého století Anglie postupně ztratila své první místo na žebříčku světových velmocí, stále ale patří mezi tři nejvlivnější státy světa a je právoplatným členem mezinárodních aliancí a úmluv jakými jsou například NATO nebo EU a aktivně se do jejich fungování zapojuje. Je důležitým hybným nástrojem ve vývoji moderního světa, protože se vyjadřuje k světovým otázkám a problematice. Zde je nutno podotknout, že právě se vstupem Velké Británie do EU kategoricky nesouhlasila právě po celou dobu anglické historie zmiňovaná Francie, což opět poukazuje na mnoho století táhnoucí se spory mezi oběma mocnostmi. Úplné přátelství mezi Velkou Británií a Francií zřejmě nikdy nenastane, ale obě země se naučily se vzájemně respektovat a spolupracovat.

Závěr

Stěžejním cílem mé bakalářské práce bylo určit, která z uvedených historických období byla dle mého názoru na základě historických událostí období rozkvětu Anglie a které období naopak bylo pro Anglii neúspěšné. Soustředil jsem se na srovnání zejména z politického a hospodářského hlediska.

Na základě zkoumání historických událostí a kontextu jsem došel k závěru, že vrcholným obdobím anglické historie byla éra Tudorovců na anglickém trůně. Tudorovci usedli na trůn po válce Růží a velmi brzo, především zásluhou prvního tudorovského krále Jindřicha VII., se jim podařilo po válce opět restaurovat systém. Jindřich VII. vládl moudře, což bylo v prvních letech po občanské válce velmi rozumné. Dával přednost obchodu před válkou, což byla v době jeho vlády revoluční myšlenka. Musím zdůraznit, že Tudorovci převzali stát zadlužený po plantagenetovské dynastii, ale díky promyšlené finanční politice se Anglie brzy z finančních problémů dostala. Jindřich VII. peníze neutrácel, a pokud je musel vynaložit, tak s rozvahou. S Tudorovci se do Anglie vrátil statut silného panovníka vládnoucího s respektem, o čemž nás přesvědčil Jindřich VIII., který se nebál ani samotného papeže, který mu nechtěl dovolit rozvod s Kateřinou Aragonskou a neváhal se odtrhnout od církve a zřídit si svou vlastní, za jejíž hlavu se sám prohlásil. Další velkou vládkyní tudorovské dynastie byla Alžběta, která se nebála popravit legitimní dědičku trůnu Marii Stuartovnu a byla velmi sebevědomou panovnicí. Za její vlády došlo k posílení ekonomiky, anglických kolonizačních snah a Anglie se definitivně stala pevnými protestanty. Na konci tudorovské vlády byla Anglie sebevědomým státem se silnou ekonomikou.

Za nejslabší období historie považuji rok 1066 a nástup normanského krále Viléma I. na trůn. Od této doby až do roku 1204 žili Angličané pod francouzskou nadvládou. Francouzi obsadili důležité posty, Angličanům byla odebrána půda a pozemky právě na úkor francouzských šlechticů. Francouzština změnila i anglický jazyk, do kterého se během této doby dostalo mnoho francouzských slov. Toto období považuji za nejslabší z toho důvodu, že Anglie byla zcela pod vlivem Francie a ztratila svou vlastní identitu. Normanský zábor roku 1066 byl jediným obdobím, kdy se na anglickou půdu dostal nepřítel, pokud nepočítám oranžskou a hanoverskou dynastii, kterou ani považovat nemohu, protože tyto dvě dynastie si Angličané na trůn pozvali sami a dobrovolně.

Budoucnost Anglie vidím jednoznačně v silném panovníkovi stojícím na vrcholu monarchistického modelu, protože jsem se mohl přesvědčit, že model republiky je Angličanům zcela cizí. Na domácí scéně bude zajímavé sledovat, jak se Angličané postaví ke stále zesilujícím volání Skotů po vlastním státu, kteří v současnosti disponují alespoň vlastním parlamentem.

Věřím, že Velká Británie bude dále hrát velkou roli v mezinárodních vztazích a ve světové politice, a že i nadále zůstane jednou ze světových velmocí.

Použité zdroje a bibliografie

1. AYKROYD, P., et al. *Velká obrazová encyklopedie slavné osobnosti*. Přel. J. Jirásek, 3. vyd. Praha: Svojtka, 2002, 386 s. ISBN 80-7237-602-0
2. BATEMAN, G., et al. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Přel. M. Bušková, 2. vyd. Praha: Columbus, 1999, 512 s. ISBN 80-901727-6-8
3. BERGDOLT, K. *Černá smrt v Evropě*. Přel. J. Hlavička, 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002, 236 s. ISBN 80-7021-541-0
4. ELTON, G. *Angličané*. Přel. V. Kotábová, 1. vyd. Praha: NLN, 2000, 260 s. ISBN 80-7106-305-3
5. FOWLER, W. *Operace Barbarossa*. Přel. V. Pilát, 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005, 192 s. ISBN 80-7360-277-6
6. HESS, A. *Byli jsme v bitvě o Anglii*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2006, 110 s. ISBN 80-206-0587-8
7. HRDINA, J. *Skotsko země dávných tajemství*. 1. vyd. Praha: Argo, 2007, 178 s. ISBN 978-80-7203-898-5
8. CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Zrození Británie*. Přel. R. Edererová, 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1996, 392 s. ISBN 80-202-0641-8
9. CHURCHILL, W. *Dějiny anglicky mluvících národů – Věk revoluce*. Přel. R. Edererová, 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1999, 311 s. ISBN 80-202-0654-X
10. KOVÁŘ, M. *Stuartovská Anglie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001, 360 s. ISBN 80-7277-059-4
11. McDOWALL, D. *An Illustrated History of Britain*. 1. vyd. Essex: Longman Group, 1989, 188 s. ISBN 0-582-74914-X
12. NEILLANDS, R. *Války Růží*. Přel. J. Pečirková, 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, 191 s. ISBN 80-206-0457-X
13. O'MORGAN, K. *Dějiny Británie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, xxx s. ISBN 80-7106-347-9
14. PEPRNÍK, J. *Ilustrované reálie Británie a USA*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004, 407 s. ISBN 80-7182-182-9
15. SHAW, A. *Druhá světová válka den po dni*. Přel. J. Krist, 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2004, 192 s. ISBN 80-206-0732-3
16. WORMALDOVÁ, J. *Dějiny Skotska*. Přel. M. Šerá, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 346 s. ISBN 978-80-7106-875-4

ABSTRAKT

ŠULISTA, P. *Geopolitická situace Anglie jako nejvýznamnější části britských ostrovů : bakalářská práce* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2010, 58 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Richard Říha

Klíčová slova: dynastie, monarchie

Práce se věnuje vylíčení historických období Velké Británie normanským zábořem počínaje a dvacátým stoletím konče a přiblížení vybraných období z hlediska politického, společenského a hospodářského. Věnuje se postavení Británie v průběhu tohoto období. Na základě komparativní analýzy vycházející z práce s literaturou má za úkol vyzdvihnout nejúspěšnější a naopak nejméně úspěšné období anglické historie.

ABSTRACT

ŠULISTA, P. *Geopolitical situation of England : Bachelor thesis. České Budějovice* : College of European and Regional Studies, o.p.s., 2010. 58 pp. Supervisor: Mgr. Richard Říha

Key words: dynasty, monarchy

This bachelor thesis deals with historical periods of England from the Norman conquest up to the 20th century and approaches periods from the political, social and economic point of view. The bachelor thesis studies positions of England during all these ages. On the basis of the comparative analysis which stems out of previous work with literature its purpose is to show the most successful and on contrary the least successful period in the English history.